

Creating Care

**Bezpečné prostředí pro děti vyžadující
náhradní péči**

Nadnárodní zpráva

PROJECT NUMBER: XXXX-YYYY-WWW-ZZZZ

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Obsah

- 1. Úvod**
- 2. Národní koncepce a vývoj: Rakousko (AT), Česká republika (CZ), Francie (FR), Řecko (GR), Itálie (IT), Portugalsko (PT), Rumunsko (RO).**
 - 2.1 Běžné definice
 - 2.2 Národní specifika a statistické údaje
 - 2.3 Organizace zapojené do náboru
 - 2.4 Protokoly pro nábor pěstounských rodin
 - 2.5 Jednotlivé kroky pro získání pěstounské rodiny
 - 2.6 Náborová kritéria a jejich hodnocení
 - 2.7 Podpora pěstounských rodin, monitorování a komunikace
 - 2.8 Jakým způsobem jsou zohledněny názory dětí?
 - 2.9 Pěstounská péče: Příklady dobré praxe pro nezletilé bez doprovodu
- 3. Srovnávací závěry**
- 4. Výhled: Neústavní péče o nezletilé osoby bez doprovodu**
- 5. Vyhodnocení a analýza rozhovorů s národními fokusními skupinami**
 - 5.1 Úvod
 - 5.2 Tematické shrnutí a hodnocení
 - 5.3 Závěry: Stručná systematizace a další nápady
- 6. Příloha**
 - 6.1 Poznámky k právním předpisům v partnerských zemích
 - 6.2 Odkazy a vybrané zdroje

1. Úvod

Z nejrůznějších důvodů mohou být rodiče neschopni nebo jen částečně schopni se o své dítě (děti) vhodným způsobem postarat. Pomoc a podpůrné služby, které jsou těmto rodinám k dispozici, však často nepostačují ke zlepšení podmínek v rodině, takže v mnoha případech je třeba zvážit umístění dítěte do pěstounské péče. V celé EU je společným cílem postupná deinstitucionalizace umísťování nezletilých dětí a mladistvých, kteří potřebují ochranu. Pěstounské rodiny nabízejí důležitou alternativu k umístění do sociálně pedagogické struktury, i když jednotlivé země jsou od tohoto úspěchu stále různě vzdáleny.

Rámcové podmínky pro pěstounskou péči se v jednotlivých evropských zemích a regionech liší. Cílem tohoto výzkumu je podat stručný srovnávací přehled specifických situací, předpokladů pro pěstounské rodiny a zapojených institucí v partnerských zemích projektu.

Situace se stává složitější, když spojíme problematiku nezletilých uprchlíků bez doprovodu (URM) s problematikou náhradního rodičovství. Ne všechny členské státy EU disponují dostatečnými údaji nebo relevantními studiemi na toto téma. Navíc se současná situace v posledních měsících dramaticky změnila v důsledku války na Ukrajině a ani o nezletilých bez doprovodu zatím neexistují spolehlivé údaje a počty.

Jak uvedla Evropská migrační síť (EMN) v lednu 2022 (tedy ještě před válkou na Ukrajině), přítomnost dětí migrantů v EU se v posledních letech snížila. Nicméně počet dětí migrantů, včetně nezletilých osob bez doprovodu, registrovaných v EU zůstal vysoký.¹ Podle údajů Eurostatu z roku 2021 obdržely členské státy EU a Norsko přibližně 13 550 žádostí o azyl od nezletilých osob bez doprovodu.² Ne všechny nezletilé osoby bez doprovodu přicházející do EU však žádají o azyl. Údaje o počtu nezletilých osob bez doprovodu, které nepožádají o azyl, nejsou v EU systematicky shromažďovány. Je však třeba poznamenat, že toto zjištění zatím nezahrnuje masivní útoky z Ukrajiny od začátku války na konci února letošního roku, takže aktuální čísla nápadně vzrostla: Podle údajů na www.unhcr.org je z celkového počtu 4,8 milionu individuálních ukrajinských uprchlíků zaznamenaných v Evropě 3,2 milionu registrováno v režimu dočasné ochrany nebo v podobných vnitrostátních režimech ochrany. Je známo, že mezi těmito uprchlíky jsou také děti a mladiství bez doprovodu, ale spolehlivé údaje zatím nejsou k dispozici.

V každém případě si díky této situaci uvědomujeme, jak rychle se mohou globální podmínky měnit, což vyžaduje nové analýzy a praktické přístupy.

Nezletilí uprchlíci bez doprovodu (URM) jsou obzvláště ohroženou skupinou. Evropská migrační síť (EMN) rozlišuje tři skupiny dětských migrantů:

1 Evropská migrační síť (2021): Děti v migraci. Zpráva EMN o stavu plnění sdělení Evropské komise o ochraně dětí v přístěhovalectví z roku 2017 v roce 2020", leden 2022, s. 5. (Tato zpráva EMN mapuje pokrok, kterého členské státy EU a Norsko dosáhly v roce 2020 při provádění doporučených opatření stanovených ve sdělení o ochraně dětí v migraci z roku 2017, viz sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě: o ochraně dětí při migraci, COM 2017). Online zdroj: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/20170412_communication_on_the_protection_of_children_in_migration_en.pdf.

2 Eurostat 2021, Žadatelé o azyl považovaní za nezletilé osoby bez doprovodu podle státní příslušnosti, věku a pohlaví - roční údaje (zaokrouhlené). Online zdroj: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyunaa&lang=en.

- Doprovázená nezletilá osoba: Nezletilá osoba, která je doprovázena a skutečně převzata do péče dospělé osoby, která je za ni odpovědná podle zákona nebo praxe daného členského státu. Rodiny s dětmi: nezletilé osoby, které jsou doprovázeny jedním nebo oběma rodiči nebo jejich zákonným či obvyklým primárním opatrovníkem.
- Oddělené dítě: Dítě mladší 18 let, které se nachází mimo svou zemi původu a je odloučeno od obou svých rodičů nebo od svého předchozího zákonného/obvyklého primárního opatrovníka. Může se jednat o děti doprovázené jinými dospělými členy rodiny.
- Nezletilá osoba bez doprovodu: nezletilá osoba, která přicestuje na území členského státu EU bez doprovodu dospělé osoby, která je za ni podle právních předpisů nebo praxe daného členského státu EU odpovědná, a to po dobu, kdy není skutečně převzata do péče takové osoby; nebo která je ponechána bez doprovodu po vstupu na území členského státu EU.³

Objevují se sice hlasy, že URM jsou nyní nejvíce chráněnou skupinou uprchlíků s velkou a vlivnou lobby⁴, nicméně situace v některých členských zemích se na druhý pohled jeví jinak. Například parlamentní otázka liberální strany NEOS v Rakousku odhalila alarmující skutečnost, že v roce 2020 zmizelo 764 z 1467 URM ("uprchlických sirotků"), tedy 52 procent. (Počet těch, kteří se přihlásili k plnoletosti - 265 - zde již byl odečten). Jejich místo pobytu je tedy úřadům neznámé. V některých případech to může být způsobeno tím, že někteří z nich se kvůli restriktivním okolnostem "ukryli", zmizeli z obecních útulků a unikli kontrole úřadů. V mnoha případech je však třeba mít podezření na jiné příčiny, jako jsou únosy dětí, zneužívání a vykořisťování atd. Podobná situace je i v jiných zemích EU.

Sdělení EU z roku 2017 doporučuje členským státům, aby v zájmu ochrany dětí uprchlíků před těmito riziky zaměřily své úsilí na posílení opatrovnických orgánů a institucí s cílem zajistit rychlé jmenování opatrovníků pro všechny nezletilé osoby bez doprovodu. Sdělení dále uvádí, že opatrovníci mohou pomoci zabránit tomu, aby nezletilé osoby zmizely nebo se staly obětmi obchodování s lidmi, a hrají klíčovou roli při zajišťování přístupu k právům a ochraně zájmů všech nezletilých osob bez doprovodu, včetně těch, které nežádají o azyl.⁵

Kromě toho sdělení EU z roku 2017 vyzvalo členské státy, aby zajistily, že pro děti bez doprovodu bude k dispozici řada alternativních (neústavních) možností péče. Konstatovalo, že ačkoli se v posledních letech rozšířila rodinná péče/pěstounská péče o děti bez doprovodu, která se ukázala jako úspěšná a nákladově efektivní, stále není dostatečně využívána.

Grafy na následujících stránkách ukazují některé statistické údaje o nezletilých žadatelích o azyl v celé EU, z nichž nejméně 13,9 % tvoří nezletilí bez doprovodu. Jak však bylo uvedeno, spolehlivé statistické údaje o nezletilých, kteří nepožádali o azyl, nejsou k dispozici, nebo nejsou k dispozici vůbec.

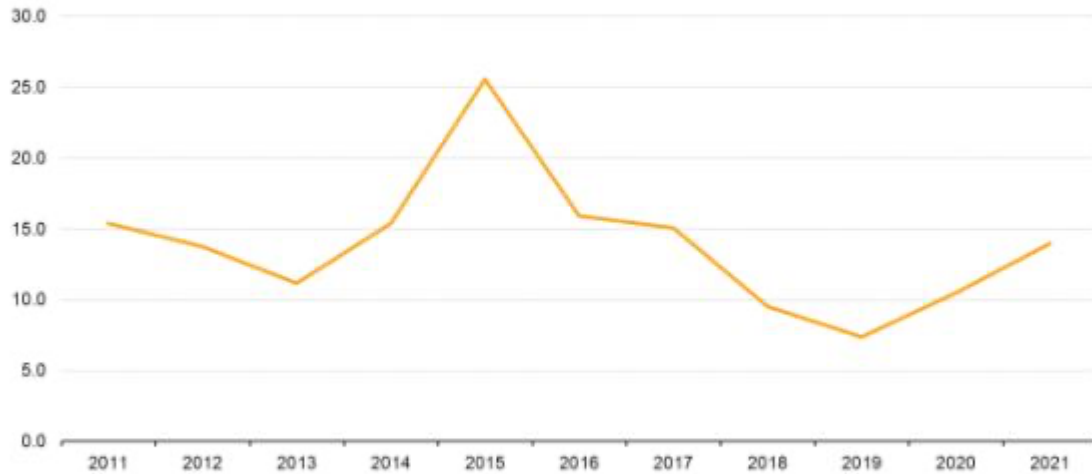
3 https://ec.europa.eu/home-affairs/pages/glossary/unaccompanied-minor_en.

4 Studie Asylkoordination Österreich zur kinderrechtlichen Situation *begleiteter* Kinderflüchtlinge und ihrer Familien: www.asyl.at/de/themen/kinderfluechtlinge/studiezursituationbegleiteterkinderfluechtlinge/.

5 EMN (2021), s. 7.

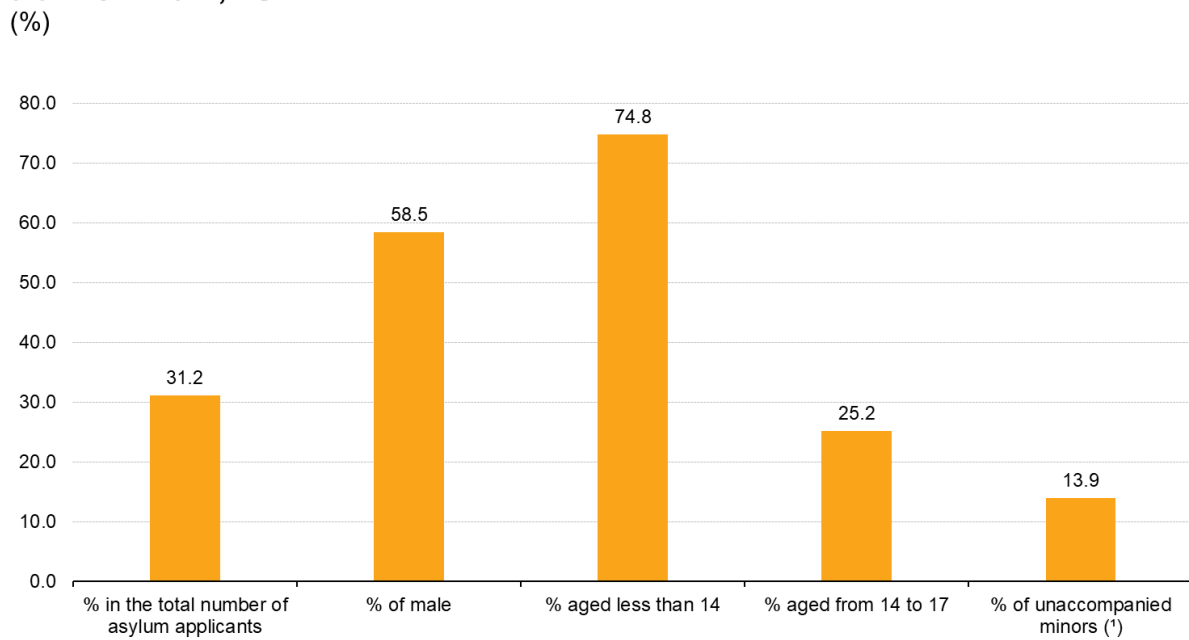
Share of unaccompanied minors in the total number of first-time applicant children in the EU, 2011-2021 (%)

Note: EU totals are calculated based on available Member States:
 2011: missing data for Croatia, Hungary, Austria and Finland.
 2012: missing data for Croatia, Hungary and Austria.
 2013: missing data for Austria.
 Source: Eurostat (online data codes: migr_asyunaa, migr_asyappctza)

Main characteristics of the first-time asylum applicants aged less than 18 in 2021, EU (%)

(*) The share was calculated using 2020 data on unaccompanied minors for Lithuania and Portugal.
 Source: Eurostat (online data codes: migr_asyappctza, migr_asyunaa)

First-time applicants aged less than 18 years old in the EU and in the Member States, 2011-2021

(number)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Total 2011-2021
EU	59 080	71 290	94 240	137 870	360 055	377 195	193 670	176 155	192 240	129 670	166 760	1 958 230
Belgium	7 640	4 950	3 210	4 100	12 120	4 970	4 710	5 860	7 180	4 575	7 240	66 555
Bulgaria	135	255	2 195	3 305	5 470	6 530	1 140	830	710	1 105	3 700	25 375
Czechia	95	120	110	210	250	240	235	245	260	100	170	2 035
Denmark	1 125	1 600	2 075	3 005	6 300	2 395	1 165	1 100	995	425	725	20 910
Germany	16 630	24 385	38 790	54 990	137 480	261 375	89 200	78 295	71 420	55 335	73 280	901 180
Estonia	5	10	10	15	70	60	75	20	35	10	20	330
Ireland	385	275	260	260	385	580	840	860	1 090	355	665	5 955
Greece	555	515	1 015	1 300	2 420	19 635	19 670	21 575	25 165	10 665	7 035	109 550
Spain	440	435	520	1 140	3 720	3 710	7 730	11 040	21 715	15 490	9 185	75 125
France	12 165	13 420	14 870	13 940	13 590	15 240	20 960	24 525	32 440	19 550	25 765	206 465
Croatia	:	:	135	15	20	460	165	220	505	745	1 245	3 510
Italy	3 135	2 030	2 185	4 340	7 175	11 080	15 505	8 535	4 300	2 685	5 925	66 895
Cyprus	125	205	265	350	510	675	685	1 085	1 160	580	1 080	6 720
Latvia	50	25	25	55	85	120	135	40	40	30	175	780
Lithuania	70	70	30	95	60	160	180	120	305	90	925	2 105
Luxembourg	760	770	230	315	725	805	610	580	760	500	520	6 575
Hungary	:	:	1 375	11 670	45 315	8 455	1 590	345	240	45	25	69 060
Malta	170	240	545	305	375	420	440	445	495	175	160	3 770
Netherlands	3 560	2 835	2 795	4 680	10 205	5 875	3 850	4 845	5 200	2 950	5 995	52 790
Austria	:	:	:	8 085	31 655	17 370	11 630	6 390	5 905	5 580	11 460	98 075
Poland	1 955	3 550	6 975	2 145	4 780	4 810	1 385	1 055	1 200	455	1 955	30 265
Portugal	55	55	145	75	145	140	250	300	320	135	330	1 950
Romania	100	235	375	375	295	525	1 575	520	515	1 565	2 655	8 735
Slovenia	90	85	60	115	80	420	515	790	815	775	1 905	5 650
Slovakia	50	75	60	50	90	30	35	45	40	15	35	525
Finland	:	780	720	810	7 590	1 710	1 325	910	870	430	475	15 620
Sweden	9 785	14 370	15 265	22 125	69 155	9 400	8 075	5 580	8 555	5 300	4 115	171 725
Iceland	:	:	:	:	:	270	175	170	215	155	280	1 265
Liechtenstein	:	:	:	:	:	15	50	25	10	5	20	125
Norway	2 235	2 360	2 660	2 365	10 300	1 230	1 070	790	600	355	450	24 415
Switzerland	5 060	6 955	5 125	6 490	11 155	8 940	6 610	5 775	5 885	4 635	6 090	72 720

: data not available

Note: EU totals are calculated based on available Member States:

2011: missing data for Croatia, Hungary, Austria and Finland.

2012: missing data for Croatia, Hungary and Austria.

2013: missing data for Austria.

Source: Eurostat (online data code: migr_asyappctza)

 eurostat

Zdroj **výše** **uvedených** **tabulek:** Statistika s vysvětlením
 (<https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/>) - 04/05/2022

Poznámka: Všechny odkazy na online zdroje v této nadnárodní zprávě byly naposledy zkontrolovány v červnu 2022.

2. Národní koncepce a vývoj: Rakousko (AT), Česká republika (CZ), Francie (FR), Řecko (GR), Itálie (IT), Portugalsko (PT), Rumunsko (RO).

2.1. Společné definice

Obecné definice pěstounské péče v partnerských zemích jsou podobné a s ohledem na nezletilé bez doprovodu částečně odpovídají koncepcím Evropské unie a jejích příslušných institucí (např. EMS), které byly vysvětleny v úvodu. Obecné chápání pěstounské péče znamená - na rozdíl od osvojení - převzetí dítěte do trvalé, ale dočasné péče pěstounů/pěstounské rodiny na určitou nebo neurčitou dobu. **Pěstouny** mohou být vybrané osoby (manželské páry i rodiny a za určitých podmínek i svobodné osoby), které splňují závazná osobní a socioekonomická kritéria příslušných zemí.

Ve většině případů se pěstounská péče týká dětí z obtížných sociálních poměrů, o které se nelze postarat v jejich vlastní rodině. Kontakt s původní rodinou je udržován v maximální možné míře. Podle oficiální definice UNICEF (2022) se pěstounskou péčí rozumí "situace, kdy jsou děti umístěny příslušným orgánem za účelem náhradní péče v domácím prostředí jiné rodiny, než je vlastní rodina dítěte, která byla pro poskytování této péče vybrána, kvalifikována, schválena a kontrolována".

V partnerských zemích se rozlišuje mezi **krátkodobou pomocí v nouzi** a **dlouhodobou pěstounskou péčí**. Kromě toho může být pěstounská péče poskytnuta na žádost a se souhlasem přirozených rodičů nebo zákonného zástupce, ale může ji také nařídít soud.

Děti bez doprovodu nebo **nezletilí uprchlíci bez doprovodu (URM)** jsou různorodou skupinou nezletilých cizinců v přijímajících zemích EU. Podle definice UNHCR (2004) se jedná o "děti, které jsou odloučeny od obou rodičů a dalších členů rodiny a o které se nestará žádná dospělá osoba, která má zákonnou nebo obvyklou povinnost se o ně starat". Jejich sociální a právní situace zůstává v hostitelských zemích složitá a často nejistá.

2.2 Národní specifika a statistické údaje

Národní koncepce, postupy a vývoj systému pěstounské péče v partnerských zemích projektu vykazují v mnoha ohledech podobnosti, ale v některých detailech se také liší.

AT: V Rakousku je zdůrazňováno, že hlavním cílem péče mimo rodinu je návrat dítěte do jeho původní rodiny, jakmile se tamní rodičovská situace zlepší. Pěstouni by proto měli být připraveni na to, že se budou muset od dítěte opět odloučit. Pokud je to však v nejlepší zájmu dítěte, byl navázán vztah mezi rodičem a dítětem nebo návrat do původní rodiny již není možný, mohou pěstouni požádat také o plnou péči nebo usilovat o osvojení.

Opatrovnictví **nezletilých žadatelů** o azyl a **nezletilých žadatelů bez doprovodu** se řídí zvláštními pravidly: Pokud se nezletilá osoba, jejíž rodiče nejsou známi, nachází na spolkovém území, přebírá péči o ni úřad pro péči o děti a mládež (§ 207 ABGB). Jak objasnil rakouský Nejvyšší soud ve

svém rozhodnutí ze dne 19. října 2005, tato zásada se vztahuje na všechny nezletilé osoby bez ohledu na jejich věk a bez rozdílu mezi rakouskými a cizími státními příslušníky. Mladiství ve věku 14 až 18 let, kteří přicházejí do Rakouska bez rodičů nebo rodičů či jiných opatrovníků, jsou však v současné době do značné míry odkázáni sami na sebe. Zpravidla nemají žádný doprovod při výslechu na policii, při rozhodování o žádosti o azyl, při lékařských prohlídkách a jakýchkoli dalších vyšetřeních včetně diagnostiky věku. Zajištěno je pouze jejich ubytování v základním přístřeší a právní zastoupení v azylovém řízení. Teprve po přijetí mladých lidí do azylového řízení začíná působit služba péče o děti a mládež. To může trvat několik týdnů nebo měsíců.⁶ V Rakousku se nezletilí bez doprovodu stávají způsobilými ke smlouvě, když dosáhnou plnoletosti (18 let) a nemají již nárok na opatrovnictví. Kromě toho se musí odstěhovat ze zvláštních zařízení péče o nezletilé bez doprovodu.

Statistické údaje ukazují: Více než 12 500 dětí a dospívajících v Rakousku nežilo v prosinci 2021 se svými biologickými rodiči. Přibližně 5 000 z nich žije v pěstounských rodinách, zatímco zbytek je umístěn v rezidenčních komunitách, dětských vesničkách, domovech nebo krizových centrech provozovaných službami péče o děti a mládež. (Zdroj: Wiener Zeitung, 4. 12. 2021) Pokud jde o různé věkové skupiny, mezi nejmladšími dětmi do 6 let převažuje umístění do pěstounské péče, od 6 let však převažuje umístění do ústavní péče.

Přehled 2020: Děti a mladiství v plné péči v sociálně pedagogických ústavech a u opatrovníků (Zdroj: Statistik Austria, Kinder- und Jugendhilfestatistik 2020)

Množství			Procento %	
Celkem	Obytné domy	Pěstounská péče	Obytné domy	Pěstounská péče
12678	7762	5061	60,5	39,5

V roce **2022** požádalo do konce května o azyl v Rakousku **2 940 nezletilých bez doprovodu**. Extrapolováno na celý rok se očekává, že počet žádostí vzroste již čtvrtý rok po sobě na přibližně **7 060**. (Zdroj: de.statista.com)

CZ: Stejně jako ostatní partnerské země dává Česká republika přednost možnosti umístění dítěte do *pěstounské rodiny* před možností ústavní péče, kdykoli je to možné. Byl schválen právní předpis (č. 363/2021), který umožňuje umístění dítěte do 3 let věku do ústavní péče pouze do 12/2023. V souladu s tímto záměrem je vytvořena široká síť podpůrných organizací, které aktivně pomáhají rodinám, které se rozhodly pro pěstounskou péči. Celostátní **statistické údaje** jsou vykazovány následovně:

PĚSTOUNSKÁ PÉČE x RESIDENČNÍ PÉČE						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Pěstounská péče celkem (nově příchozí v daném roce)	10922 (1892)	11362 (1935)	11643 (1767)	11931 (1722)	12094 (1564)	12351 (1656)
Pěstounská péče na přechodnou dobu	692	730	671	703	616	665
Rezidenční péče celkem	6593	6677	6527	6799	6436	6173

6 UNHCR Österreich 2019: Empfehlungen zur Obsorgesituation von unbegleiteten Kindern und Jugendlichen in Österreich. www.unhcr.org/dach/wp-content/uploads/sites/27/2020/10/Infofolder_Obsorge.pdf

FR: Ve Francii je činnost *rodinného asistenta* (pěstouna) přísně regulována. Aby rodinný asistent získal povolení, musí splnit určité předpoklady (vysvětleno níže v kapitole 6). Je zaměstnancem ministerstva nebo sdružení péče o děti a je placen ministerstvem podle počtu dětí, o které pečuje, a doby jejich přítomnosti. Konečně, rodiče si zpravidla zachovávají rodičovské pravomoci a rodinný asistent je musí žádat o povolení týkající se života dítěte (dovolená, lékařská konzultace, vycházky ...).

Statistické údaje: V roce 2020 bylo podle mise URM Ministerstva spravedlnosti rozhodnutím soudních orgánů svěřeno do péče resortních rad 9 501 nezletilých, zatímco v roce 2019 to bylo 16 760, což představuje pokles o 43 %. Z těchto URM jen velmi málo žádá o ochranu prostřednictvím azylu. V roce 2019 bylo pouze 755 URM žadateli o azyl⁷.

GR: Jak je uvedeno v řeckém občanském zákoníku, v *pěstounské péči* "právní vztah mezi nezletilým a jeho přirozenou rodinou nebo opatrovníkem a zejména kompetence rodičovské péče a opatrovnictví zůstávají nezměněny, pokud zákon nestanoví jinak". Cílem je návrat dítěte do jeho biologické rodiny, pokud je to v nejlepším zájmu dítěte.

Pěstounskou péči lze rozdělit podle následujících kritérií: Způsob zřízení (smlouva mezi pěstounem a biologickými rodiči nebo poručníkem, rozhodnutí soudu nebo ustanovení státního zastupitelství); postavení pěstouna (příbuzný nebo profesionální ...) doba trvání (dlouhodobá nebo krátkodobá); typ potřeby dítěte, kterou pokrývá (nouzová, denní, hostitelská pěstounská péče, odlehčovací pěstounská péče ...); použitelnost v kontextu trestního práva (jako nápravné opatření, terapeutické opatření, na příkaz státního zástupce na základě doporučení kurátora pro mladistvé ...).

Statistické údaje: Podle posledních údajů z roku 10/2021 týkajících se pěstounské péče a osvojení, které byly vloženy do informačního systému www.anynet.gr, žije v současné době v útulcích 1 505 nezletilých dětí, z nichž 589 má nárok na pěstounskou péči. Bylo ukončeno 447 pěstounských péčí (k 7/2020) a podáno 274 žádostí o pěstounskou péči (k 4/1/22).

IT: V Itálii se umístění mimo rodinu řídí zákonem 184/1983 ve znění pozdějších předpisů. Existují tři hlavní způsoby umístění dětí, které potřebují **dočasnou péči mimo domov: dětské domovy** (malé pobytové služby s profesionálními pečovateli, většinou sociálními pracovníky a sociálními pedagogy); **neprofesionální pěstounské rodiny** (rodiny nebo osamělé osoby, které pečují o dítě ve svém domově, bez přímé platby ze sociálního systému, ale s určitou podporou příjmu); a **profesionální pěstounské rodiny** (rodiny s jedním nebo oběma rodiči placenými jako profesionální pečovatelé, obvykle zaměstnaní dobrovolnou organizací). Obecně jsou hlavními charakteristikami pěstounské péče dočasnost; udržování vztahů s rodinou původu; prognóza návratu nezletilého do rodiny původu. Na rozdíl od zákonné adopce, která je závazkem na celý život, je pěstounská péče **časově omezena na dobu** maximálně **24 měsíců s možností prodloužení o 24 měsíců** na základě rozhodnutí soudce; v ideálním případě je po celou dobu udržován kontakt s původní rodinou dítěte. Kromě toho zákon stanoví, že do 31. prosince 2006 nesmí být žádné nezletilé dítě umístěno do ústavu, přičemž přednost má pěstounská péče nebo jako druhá možnost umístění do komunity rodinného typu.

7 Zdroj: [Mineurs non accompagnés: éclairage statistique \(forumrefugies.org\)](http://mineurs.non.accompagnés.eclairage.statistique(forumrefugies.org))

Nezletilí bez doprovodu čelí zvláštním rizikům: Tyto děti, které nemají žádné prostředky k obživě, jsou téměř fatálně vrženy do náruče organizací, zločinců, kteří se zabývají obchodováním s lidmi nebo jinými formami vykořisťování.

Statistické údaje: V roce 2019 vstoupilo do předadopční pěstounské péče v Itálii 708 dětí. V letech 2010 až 2019 byl největší počet nezletilých dětí v předadopční fázi zaznamenán v roce 2013, kdy bylo do potenciálních budoucích rodin přiděleno 1 126 dětí. V roce 2019 bylo italským soudem pro mladistvé prohlášeno za osvojitelné 1 239 dětí.

PT: Podle portugalského zákona o sociálním zabezpečení (2021) má *pěstounská péče* rozsáhlou odpovědnost za rozvoj dotčených dětí a mladých lidí. Je považována za ochranné opatření, které spočívá v umístění dítěte nebo mladého člověka do rodiny nebo k tomu kvalifikované osoby, aby se děti nebo mladí lidé začlenili do stabilního rodinného prostředí, které jim zaručí odpovídající péči o jejich potřeby a jejich blaho, jakož i výchovu a náklonnost nezbytnou pro jejich integrální rozvoj. Cílem je poskytnout dítěti nebo mladé osobě: podmínky pro řádné uspokojení fyzických, psychických, emocionálních a sociálních potřeb; vytvoření láskyplných, bezpečných a stabilních vazeb, získání dovedností pro jejich osobní, sociální, vzdělávací a profesní rozvoj; podmínky, které přispívají k budování identity dítěte nebo mladé osoby a k jejich integraci; podpořit získání nebo posílení kompetencí otců a matek a/nebo nositelů rodičovských povinností, aby je mohli kvalitně vykonávat v nejlepším zájmu dítěte nebo mladé osoby. Uplatnění opatření pěstounské péče je upřednostňováno před ústavní péčí, zejména u dětí do šesti let věku (zákon 147/99, aktualizovaný zákonem 26/2018).

Statistické údaje: Při analýze počtu dětí v pěstounské péči v posledních letech můžeme pozorovat 70% pokles mezi lety 2009 a 2018 (ISS, 2019). Někteří autoři tuto fázi definují jako "regresní" fázi vývoje pěstounské péče, a to v důsledku nedostatečných osvětových kampaní, technické podpory a počátečního vzdělávání kandidátů na pěstouny a pěstounských rodin (Delgado, 2013; Magalhães & Batista, 2021). V roce 2017 bylo ze 7 553 umístěných dětí pouze 246 v pěstounských rodinách. Kromě toho je třeba poznamenat, že z 885 dětí mladších 6 let bylo v pěstounských rodinách pouze 18, což představuje pouze 2 % této věkové skupiny. Navzdory snížení celkového počtu dětí s ochrannými opatřeními o téměř 25 % se ústavní péče zvýšila z 91 % na 97 %, zatímco pěstounská péče se zvýšila z 9 % na 3 %. Čísla z roku 2020 ukazují, že celkem 6706 dětí a mladistvých bylo umístěno do nějakého druhu ochranného opatření. Z tohoto celkového počtu bylo 5787 osob umístěno do ústavní péče a pouze 202 osob bylo umístěno do pěstounské péče (to představuje 6% nárůst oproti roku 2019) (Ústav sociálního zabezpečení, 2018; 2020).

RO: V Rumunsku je **pěstounská rodina** rodina, která má osvědčení od příslušných orgánů a je ochotna poskytovat dítěti ochranu po určitou dobu. **Umístění dítěte** je zvláštním ochranným opatřením, kterým může disponovat: osoba nebo rodina (přednostně širší rodina), mateřská asistentka (pěstounka) nebo pobytová služba. Pěstounská rodina může být součástí širší rodiny dítěte. **Profesionální pěstoun (mateřský asistent)** je certifikovaná osoba, která svou práci doma nebo v domácnosti zajišťuje péči a výchovu nezbytnou pro harmonický vývoj dětí v pěstounské péči. Obecně je **zvláštní ochrana dítěte** národním pojmem definovaným jako souhrn dávek sociální pomoci a sociálních služeb, jakož i programů, opatření a činností zaměřených na péči a rozvoj dětí, které jsou odebrány z péče rodičů nebo které nemohou být svěřeny do jejich péče za účelem ochrany jejich zájmů.

Statistické údaje: V Rumunsku se počet dětí umístěných v *centrech náhradní péče* v posledních letech snížil, jak ukazuje přehled mezi lety 2017 a 2019.

2017	2018	2019
------	------	------

18,197	17,096	15,572
--------	--------	--------

Poměrně velká část ohrožených dětí je však umístěna do pěstounské péče a jen menší část do ústavní/rezidenční péče.

	Čísla 09/2021
Děti v náhradní rodinné péči	32 700 (z toho 17 177 pěstounům a 11 267 širší rodině).
Děti v ústavních zařízeních	13.097

2.3. Organizace zapojené do náboru

AT: V Rakousku je za otázky péče o děti a opatrovnictví zodpovědná **Agentura pro péči o děti a mládež**; kontaktními partnery jsou místní úřady ve spolkových zemích. Úkoly těchto orgánů jsou různorodé. Pokud jde o pěstounskou péči, patří mezi ně: Výběr, příprava a pomoc - Umístění dítěte mladšího 16 let do pěstounské péče musí být vhodně připraveno podle jeho významu pro vývoj nezletilého. Kromě odpovědného výběru pěstounů a zprostředkování kontaktu s pěstounem mají služby péče o mládež za úkol zajistit pěstounům (pěstounům) přípravu a další vzdělávání a poradenskou pomoc jak pro ně, tak pro pěstouna a původní rodinu. *Dohled nad péčí* - orgán péče o mládež ve vhodných intervalech, nejméně však jednou ročně, kontroluje, zda je pěstounům mladším 16 let poskytována péče a výchova ve smyslu obecného občanského zákoníku. Osoby odpovědné za péči a výchovu pěstouna umožní dohled nad pěstounskou péčí.

CZ: V České republice je **OSPOD** (orgán sociálně-právní ochrany dětí) a jeho místní pracoviště prvním místem, kam se zájemci o pěstounskou péči obracejí. Sociální pracovníci OSPOD také před podáním žádosti posuzují životní podmínky. **Krajský úřad** - na této úrovni se posuzuje psychická povaha žadatele a celkové rodinné vztahy a také aspekty místa, kde bude pěstoun umístěn. Také v této fázi musí žadatel úspěšně absolvovat kurzy pro pěstounské rodiny. Pokud jsou všechny výsledky dobré, je žadatel zařazen do seznamu potenciálních "zrychlených pěstounů". **Soud** - poté, co je žadatel spojen s pěstounem, soud rozhodne o předání dítěte do péče pěstouna.

FR: Jak již bylo uvedeno výše, povolání rodinného asistenta je ve Francii vysoce regulovanou činností. Je nutné získat smlouvu, absolvovat školení a složit diplom. Žádost o toto schválení musí být podána **generální radě departementu**. Na náboru pěstounských rodin se podílí několik organizací, například **sociální služby Generální rady**, sdružení nebo zdravotnická zařízení. Rodinný asistent je *zaměstnancem* odboru nebo sdružení pro péči o děti. K získání tohoto povolení je třeba splnit několik podmínek, které budou vysvětleny později.

GR: V souvislosti s náborem a realizací pěstounské péče v Řecku jsou odpovědné tyto organizace a instituce:

- **Oddělení sociální ochrany dětí**, která spadají pod střediska sociální péče spadající pod řecké ministerstvo práce a sociálních věcí: zodpovídají za pěstounskou péči o nezletilé pod jejich ochranou a za posuzování potenciálních pěstounů.

- **Soukromé ústavy pro ochranu dětí, které jsou** odpovědné za pěstounskou péči o nezletilé pod jejich ochranou ve spolupráci s krajskými ředitelstvími sociální péče (odpovědné za posuzování potenciálních pěstounů).
- **Státní zástupci pro mladistvé** ve spolupráci se státním zastupitelstvím a soudem pro mladistvé: jsou odpovědní za vydání rozhodnutí o odebrání dětí z jejich biologického prostředí nebo jiného umístění do bezpečného prostředí (ústavní nebo rodinná péče).
- **Veřejné sociální služby** (odborné sociální solidarity ředitelství zdravotnictví a sociální péče a sociální služby obcí, veřejnoprávní střediska sociální péče pro děti žijící v jejich ubytovacích zařízeních): zodpovědné za provádění sociálního šetření a zkoumání prostředí a kapacity potenciální rodiny při poskytování náhradní péče. Veřejné sociální služby odpovídají za dohled nad pěstounskou péčí s návštěvami v domácnostech a sepisováním zpráv pro zákonné orgány.

IT: Sociální služba navrhuje a vykonává péči, tj. prostřednictvím technicko-správní struktury pověřené službou ochrany dětí. Účinnosti nabývá zásahem soudního orgánu (soudu pro mladistvé). Projekt pěstounské péče se připravuje na základě potřeb dítěte, jeho konkrétní rodinné situace a problémů, které představuje.

Místně příslušné sociální služby mají za úkol plnit propagační funkce v místní komunitě a přispívat vytvářením kultury rodinné důvěry, včetně osvětových a propagačních iniciativ; zvyšovat znalosti (potenciálních) pěstounských rodin prostřednictvím informačních kurzů, individuálních a skupinových školení o nezbytných, sociálních a psychologických aspektech intervence; doprovázet a průběžně monitorovat pěstounské rodiny před zahájením pěstounské péče a v jejím průběhu; vytvářet plán pěstounské péče, vytvářet, spravovat a aktualizovat databázi domácností a databázi žádostí o pěstounskou péči; vytvářet prostor pro školení, reflexi, výměnu zkušeností.

PT: Komise pro ochranu dětí a mládeže (KODM) uplatňují opatření péče o rodinu a dohlížejí na jeho provádění v souladu s podmínkami dohody o podpoře a ochraně. Provádění opatření náhradní rodinné péče, o němž bylo rozhodnuto v soudním řízení, řídí a na něj dohlíží soud, který jmenuje konkrétní týmy stanovené zákonem. Instituce a orgány uvedené v dohodě o pěstounské péči a ochraně nebo v soudním rozhodnutí stanoví plán intervence a provádějí jej společně s vedoucím řízení o dítěti nebo mladistvém.

Za správu systému pěstounské péče je zodpovědný **Institut sociálního zabezpečení a Santa Casa de Misericórdia v Lisabonu (SCML)**. Odpovědnosti: Správa volných míst v pěstounské péči, informační kampaně a podpora žádostí o přijetí do hostitelských rodin; stanovení pokynů pro výběr a hodnocení hostitelských rodin; vypracování společného plánu počáteční odborné přípravy pěstounských rodin, provádění každoročního průzkumu potřeb odborné přípravy atd (zákonná vyhláška č. 139/2019 ze dne 16. září).

RO: Ministerstvo práce a sociální ochrany je v Rumunsku ústředním orgánem státní správy, který rozvíjí politiku sociální pomoci a prosazuje práva rodiny a dítěte. Ministerstvo vytváří národní a odvětvové strategie sociálního rozvoje, koordinuje a monitoruje jejich provádění, poskytuje finanční a technickou podporu sociálním programům a vykonává kontrolu nad poskytováním dávek sociální pomoci a sociálních služeb. Kromě toho tato instituce konzultuje s ústředními a místními orgány veřejné správy odpovědnými za financování a poskytování sociálních služeb a se zástupci občanské společnosti působícími v této oblasti.

Kromě toho jsou **orgány místní samosprávy** odpovědné za správu a poskytování dávek sociální pomoci a sociálních služeb. Jedním z nich je **Generální ředitelství sociální pomoci a ochrany dětí**. Ta vypracovávají krajskou nebo místní strategii sociálních služeb ve střednědobém a dlouhodobém horizontu v souladu s národními strategiemi a zjištěnými místními potřebami, po konzultaci s veřejnými

a soukromými poskytovateli, profesními sdruženími a organizacemi zastupujícími příjemce, a odpovídají za její realizaci.

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție (Národní úřad pro ochranu práv dětí a osvojení) - zajišťuje dodržování práv dítěte tím, že v souladu se zákonem zasahuje do správních a soudních řízení.

2.4 Protokoly pro nábor pěstounských rodin

AT: Každý, kdo se chce v Rakousku ujmout dítěte mladšího 14 let, potřebuje povolení k pěstounské péči od místního **úřadu pro péči o děti a mládež**. Stejně jako v případě adopce se u žadatelů **prověřuje** jejich **vhodnost** (schopnost vychovávat dítě, schopnost zvládat stres, zdravotní stav, životní a příjmové podmínky atd.) **Povolení k pěstounské péči** se vydává vždy pouze pro konkrétní dítě. Pro pěstouny není oficiálně stanoven požadavek na minimální věk, vyžaduje se však určitá životní zkušenost a praxe v práci s dětmi. Věkový rozdíl mezi pěstounem a pěstounem by v ideálním případě neměl přesáhnout 40 let. Pěstouny mohou přijmout i svobodné osoby, pokud jsou jinak vhodné. V některých spolkových zemích je možné se za určitých podmínek nechat *zaměstnat* jako pěstoun. Jedná se o další vzdělávání, poradenství, sociální zabezpečení (důchodové, zdravotní, úrazové pojištění a pojištění v nezaměstnanosti) a plat těsně nad hranici mezního výdělku.

CZ: V České republice začíná řízení podáním **žádosti o** zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se pěstouny. Obecní úřad poté provede **sociální šetření** přímo v místě faktického bydliště žadatele. Po shromáždění potřebné dokumentace (zpráva o zdravotním stavu, majetkových poměrech atd.) předá žádost (plus vyhodnocení šetření) příslušnému krajskému úřadu. Následuje **posouzení** krajským úřadem, který zajistí psychologické vyšetření i posouzení žádosti znalcem. Zařadí také žadatele do **přípravných kurzů**. Při odborném posouzení budou posuzovány především charakteristiky osobnosti žadatele a jeho psychický a zdravotní stav s ohledem na předpoklady pro výchovu dítěte. Úřad se bude zajímat také o motivaci k pěstounské péči, kvalitu vztahů žadatele a stabilitu rodinného prostředí. Zjišťuje se také postoj ostatních členů rodiny. Na základě zjištěných skutečností pak úřad vydá **rozhodnutí o** zařazení či nezařazení do evidence žadatelů.

Krajský úřad rovněž vede seznam dětí, jejichž situace vyžaduje umístění do pěstounské péče. Výběr konkrétní rodiny pak závisí na potřebách dítěte a schopnostech budoucích pěstounů. Jakmile je vybraná rodina oslovena krajským úřadem a podrobně seznámena se všemi potřebnými informacemi týkajícími se dítěte, je zprostředkován osobní kontakt.

FR: Vyřízení **žádosti o** schválení pěstounské rodiny trvá ve Francii **4 měsíce** a vyžaduje několik subjektů. Nejprve začíná společným informačním setkáním a pokračuje **sociálním a psychologickým šetřením, které provádějí** sociální služby generální rady, **PMI (Protection Maternelle et Infantile)** a **ASE (Aide Sociale à l'Enfance)**.

Poté proběhne několik návštěv pracovníka péče o děti a sociálního pracovníka v domácnosti budoucího rodinného asistenta a také pohovor s psychologem. Tito aktéři se ujistí, že rodinný asistent je ochoten se dlouhodobě angažovat, že dobře ovládá francouzštinu a že je pro něj vhodná a dostatečně velká domácnost. Dále budou hodnotit vlastnosti a schopnosti přijímat děti a mladé lidi do 21 let, komunikační dovednosti, prostředí a ubytování a schopnost přizpůsobit se a organizovat se v různých situacích. Nakonec, pokud budou splněny všechny podmínky, bude schválení vydáno na dobu **5 let s** možností prodloužení.

Tito aktéři zůstávají v kontaktu s pěstounskou rodinou, aby se ujistili, že vše probíhá dobře, a to prostřednictvím pravidelných návštěv a hodnocení. Pokud se pěstounská rodina někdy setká s potížemi s dítětem nebo mladým člověkem, může je nasměrovat do nové rodiny.⁸

GR: Zákonem 4538/2018 byl poprvé v Řecku zřízen národní registr kandidátů na pěstouny a zvláštní registry kandidátů na pěstouny. Pro **registraci kandidátů na pěstouny do zvláštních registrů** je třeba provést následující kroky:

- Uchazeči podají žádost o účast spolu s potřebnými doklady. Po kontrole dokladů je vydáno osvědčení o schválení nezbytných požadavků na způsobilost.
- Sociální výzkum/šetření zkoumající prostředí budoucích pěstounů. Zahrnuje setkání se sociálním pracovníkem v kanceláři a v domácnosti kandidátů, setkání s dalšími odborníky, např. psychology, setkání s dětmi a blízkými příbuznými rodiny a také doporučení osob navržených rodinou. Orgán poté vypracuje zprávu o vhodnosti za účelem dokončení zápisu do zvláštních registrů.
- absolvování vzdělávacího kurzu poskytovaného odborníky, jako jsou právníci, psychologové a sociální pracovníci. Trvá 30 hodin a je realizován během 5 až 8 setkání. Po úspěšném absolvování programu je vydáno osvědčení o účasti a proveden zápis do národního registru.

IT: V Itálii může být pěstounská péče nařízena rodině (nejlépe s nezletilými dětmi) nebo i jednotlivci, pokud je schopen zajistit dítěti výživu, výchovu, vzdělání a citové vztahy, které potřebuje. Zákon stanoví, že v případě, že pěstounská péče o dítě není možná, je dítě umístěno do komunity rodinného typu, a pokud to není možné, do veřejného nebo soukromého zařízení péče. Ta musí být umístěna v místě, které je nejbližší místu, kde trvale žije původní rodinná jednotka, aby byla zajištěna její skutečná blízkost k původní rodině, což je v souladu s inspirativním smyslem celé reformy.

Novela zákona (č. 149 ze dne 28.3.2001) stanoví opatření k plnému uplatnění **práva dítěte na vlastní rodinu, čímž se rozumí** jak přirozená rodina původu, tak rodina, do níž může být dítě svěřeno z důvodu obtíží rodiny původu. Tímto zákonem je dítěti výslovně přiznáno právo "...vyrůstat a být vychováváno ve vlastní rodině", k čemuž stát, kraje a místní orgány poskytují podpůrná a/nebo asistenční opatření k překonání případných obtíží souvisejících s nouzí rodičů nebo rodiče vykonávajícího výlučnou rodičovskou zodpovědnost.

Jak bylo uvedeno výše, italský zákon stanoví, že **do 31. prosince 2006 nesmí být žádná nezletilá osoba umístěna do domova pro seniory**, přičemž přednost má umístění v pěstounské rodině nebo jako druhá možnost v komunitě rodinného typu. Umístění do pěstounské rodiny bude i nadále nařizovat místní odbor sociálních služeb, pokud rodiče nebo opatrovník nedali předchozí souhlas a nekonzultovali s dítětem, které dosáhlo věku dvanácti let, a případně s mladším dítětem s ohledem na jeho schopnost úsudku.

PT: Zájemci z Portugalska kontaktují Institut sociálního zabezpečení a po obdržení **vyjádření zájmu** je naplánován **informační pohovor**. Odpovědností správy volných míst je ve spolupráci s rámcovými institucemi vybrat nejvhodnější pěstounské rodiny pro dítě nebo mladistvého, který má být přijat, a oznámit zahájení přijímání komisím pro ochranu dětí a mládeže (CPCJ) nebo soudu. Registrace

⁸ Zdroj: [Comment devenir famille d'accueil | Dossier Familial](#).

pěstounských rodin se zaznamenává do databáze a rámcová zařízení jsou odpovědná za průběžnou komunikaci s rodinami.

Na základě žádosti provede rámcové zařízení **psychosociální studii** rodiny žadatele. Toto vyšetření umožňuje zařízení analyzovat, zda je rodina schopna reagovat na potřeby dětí a dospívajících, a ověřit, zda jsou v ní zajištěny domácí podmínky, hygiena a odpovídající bezpečnost. Psychosociální šetření může být provedeno prostřednictvím rozhovorů, návštěv v rodině, pozorování rodinné dynamiky a dalších technických postupů. Na závěr je sděleno rozhodnutí o přijetí nebo zamítnutí žádosti: Pokud je rozhodnutí přijato, je vydáno **osvědčení o pěstounské péči**. Pokud rozhodnutí není přijato, může se rodina do 10 dnů odvolat a znovu podat žádost a předložit novou dokumentaci. (Institut sociálního zabezpečení, 2021).

RO: Podle **nařízení Ministerstva práce a sociální spravedlnosti č. 26/2019** musí osoba/rodina, která chce poskytovat pečovatelskou službu, podat **žádost** poskytovateli služby a přiložit příslušné dokumenty (kopie osvědčení o osobním stavu, osvědčení o vzdělání a výpis z rejstříku trestů). Po přezkoumání dokumentů se zahájí **proces** prvotního **posouzení**. Posouzení provádějí specializovaní odborníci, kteří jsou zodpovědní za přijetí, hodnocení, školení a monitorování žadatele. Úvodní posouzení se provádí prostřednictvím různých návštěv v domácnosti žadatele, při nichž se posuzují tyto aspekty: materiální podmínky, zdravotní stav a rodičovské dovednosti.

Po dokončení úvodního hodnocení se vypracuje **průběžná hodnotící zpráva** a zahájí se **proces školení a výuky**. Kromě toho se žadatelé účastní povinného vzdělávacího programu v souladu s rámcem vypracovaným **Národním úřadem pro ochranu práv dítěte a osvojení**. Po absolvování povinných přípravných modulů je vypracována **zpráva o školení**. Zpráva obsahuje informace o absolvovaných modulech, výsledcích, kterých žadatel dosáhl, a komentáře k chování osoby během procesu odborné přípravy. Na základě hodnotící zprávy a zprávy o školení je k žádosti žadatele přiložena **závěrečná hodnotící zpráva**.

2.5 Jednotlivé kroky pro získání pěstounské rodiny

AT: Zájemci musí **požádat o povolení k pěstounské péči** na **Úřadu pro péči o děti a mládež**, ale toto povolení může být vydáno vždy pouze pro jedno konkrétní dítě. To znamená, že pokud se toto dítě vrátilo do své rodiny a vy chcete být pěstounem i nadále, budete muset podat žádost o povolení k pěstounské péči pro jiné dítě. Každý, kdo má zájem o přijetí dítěte do pěstounské péče, obdrží **od sociálních pracovníků** Úřadu pro péči o děti a mládež přesné **informace** o předpokladech a požadavcích pro pěstounský vztah. Pěstouni musí například bez ohledu na své předchozí vzdělání absolvovat **kurz pěstounské péče**, úzce spolupracovat se Službou péče o děti a mládež a poskytnout jí informace o svém rodinném životě. Služby péče o děti a mládež nejen pravidelně kontrolují, zda se dítě dobře začlenilo do své nové pěstounské rodiny, ale také poskytují poradenství a podporu v náročných situacích. Pěstouny například na začátku pěstounského vztahu doprovází odborník.

Pokud jde o **nezletilé cizince/uprchlíky bez doprovodu**, je postup podobný: aby bylo možné přijmout děti bez doprovodu, musí být rodina prověřena. Tuto tzv. **kontrolu vhodnosti provádí** místní úřad pro péči o děti a mládež. V závislosti na místě bydliště je to okresní úřad nebo magistrát. Úřad péče o děti a mládež se setká se všemi osobami žijícími v domácnosti, zjistí motivaci k přijetí dítěte a provede návštěvu v domácnosti, aby potvrdil, že obytné prostory jsou vhodné pro ubytování dítěte. Z právního hlediska je přijímání dětí uprchlíků bez doprovodu také záležitostí náhradního

rodičovství. Na pěstounské rodiny dohlížejí a doprovázejí je odborné organizace, jak je popsáno výše.

9

CZ: V České republice je třeba nejprve podat **žádost o** zařazení do evidence žadatelů vhodných pro přijetí za pěstouny. Následně obecní úřad provede **sociální šetření** (majetkové poměry, původ, bezúhonnost atd.), žádost a výsledky šetření se svým stanoviskem postoupí příslušnému krajskému úřadu. Poté následuje posouzení krajským úřadem. Při **odborném posouzení** budou posuzovány zejména charakteristiky osobnosti, psychologického a zdravotního stavu s ohledem na předpoklady pro výchovu dítěte. Úřad se zajímá také o motivaci k pěstounské péči, kvalitu sociálních vztahů žadatele a stabilitu rodinného prostředí. Zjišťuje se také postoj ostatních členů rodiny. Kromě toho se žadatel účastní **přípravných kurzů pro** přijetí dítěte do pěstounské rodiny. Poté úřad rozhodne o zařazení či nezařazení do evidence jako žadatel. Stejně jako krajský úřad vede v evidenci žadatelů o náhradní rodinnou péči i seznam dětí, jejichž situace vyžaduje umístění do náhradní rodinné péče.

FR: Ve Francii je nutné **získat licenci**, absolvovat školení a získat diplom. **Žádost o** toto oprávnění je třeba podat u **generální rady departementu**. Na náboru pěstounských rodin se podílí několik organizací, například sociální služby Generální rady, sdružení nebo zdravotnická zařízení. Jak bylo uvedeno výše, pro udělení tohoto oprávnění existuje řada požadavků. Vyřízení žádosti o schválení trvá přibližně čtyři měsíce. Začíná **společným informačním setkáním** a pokračuje **sociálním a psychologickým vyšetřením, které provádějí** sociální služby Generální rady, PMI (Protection Maternelle et Infantile) a ASE (Aide Sociale à l'Enfance). Poté následuje několik návštěv pracovníka péče o děti a sociálního pracovníka v domácnosti budoucího rodinného asistenta a pohovor s psychologem. Pokud jsou splněny všechny podmínky, **je licence udělena na 5 let a může být** prodloužena. .¹⁰

GR: Pravidelné kroky, které v Řecku podnikáte, abyste se stali pěstouny/pěstounskou rodinou, jsou následující:

- Vyplnění **žádosti** na anynet.gr a přiložení požadovaných dokumentů.
- Při kontrole příslušnými sociálními pracovníky se provádí **sociální šetření**.
- Po úspěšném absolvování tohoto prověření projdou budoucí pěstouni **školením** a jsou zařazeni do **Národního registru budoucích pěstounů**.
- Uchazeči se dostanou do kontaktu s **děti**, které jsou považovány za vhodné pro umístění do tohoto prostředí. Tento kontakt zahrnuje několik setkání, za něž vždy odpovídá oddělení ochrany dětí, které má dítě v péči. Na konečném rozhodnutí spolupracuje multidisciplinární tým složený z vědeckých pracovníků kontrolního orgánu pěstouna a kontrolního orgánu oddělení ochrany dětí, které má dítě v péči.

IT: Lidé (páry nebo jednotlivci), kteří mají zájem dozvědět se něco o pěstounské péči, se mohou nejprve obrátit na místní sociální úřad nebo na dobrovolná sdružení, která se pěstounskou péčí zabývají, a **získat tak prvotní informace**. Ti, kteří se rozhodnou dát svou dostupnost k dispozici pro přidělení, se obrátí na sociální službu v oblasti působnosti, aby zahájila potřebná řízení. Tímto způsobem je třeba sledovat **cestu učení a výměny**. Kromě toho se rodiny mohou obrátit na sdružení, která se touto formou péče zabývají, pro **informace, podporu a vedení na cestě** k pěstounské péči a během ní. V

9 www.asyl.at/de/themen/kinderfluechtlinge/fluchtwaiseninfamilieaufnahmen/

10 Zdroj: [Comment devenir famille d'accueil | Dossier Familial](#)

těchto sdruženích je navíc možné vyměňovat si zkušenosti a navázat kontakt s dalšími rodinami, které žijí nebo žily každodenní život v pěstounské rodině.

PT: Nábor pěstounů nebo hostitelských rodin je v Portugalsku upraven následujícím způsobem: **Žádost** se formalizuje v rámcové instituci v oblasti bydliště uchazeče předložením žádosti, která je k dispozici na internetových stránkách řídicích orgánů nebo rámcových institucí a ke které se přikládají tyto **dokumenty:**

- Doklad o občanském, daňovém a sociálním průkazu;
- Prohlášení o bydlišti domácnosti;
- Lékařské prohlášení za účelem zjištění zdravotního stavu
- Poslední roční prohlášení o příjmech domácnosti nebo jiný doklad prokazující finanční nezávislost domácnosti;
- výpis z rejstříku trestů pěstouna a dalších členů domácnosti starších 16 let.
- Přísežné prohlášení, že žádný z členů domácnosti není nebo nebyl omezen či zbaven rodičovské zodpovědnosti vůči svým dětem, ať už zcela nebo zčásti.
- Přísežné prohlášení, že osoba odpovědná za pěstounskou péči není ke dni podání žádosti kandidátem na osvojení;
- Doklad o účasti na informativním setkání nebo o osvobození od tohoto setkání týkající se členů domácnosti, kteří přebírají odpovědnost za děti a mládež, jež mají být pěstouny.

Posouzení žádosti je založeno na **psychosociální studii rodiny**, jejímž cílem je zajistit, aby rodina žadatele splňovala nezbytné podmínky, a provádí se prostřednictvím psychosociálních rozhovorů, návštěv v domácnostech a použití dalších doplňkových technických nástrojů hodnocení.

Výběr žadatele o pěstounskou rodinu provádí instituce, která prověřuje několik výše částečně uvedených kritérií:

- Dostupnost pro zvládnání každodenního života s dětmi a mládeží;
- Sociálně-rodinná stabilita a přijetí procesu pěstounské rodiny všemi členy domácnosti;
- Vhodná motivace pro pěstounskou péči;
- Ochota spolupracovat a podporovat zachování vztahu mezi dítětem a jeho původní rodinou;
- ochota udržovat úzkou spolupráci se všemi technikami, kteří do procesu zasahují;
- dostupnost pro účast na počátečním a průběžném školení;
- Odpovídající obytné, hygienické a bezpečnostní podmínky pro přijetí dětí a mládeže.

Na základě kladného rozhodnutí o výběru je vydáno **potvrzení o pěstounské rodině, které** vydává rámcová instituce, a osoba odpovědná za pěstounskou rodinu je o tom vyrozuměna.

RO: I v Rumunsku je proces podávání žádostí přísně regulován a je třeba projít několikastupňovým procesem. Jak bylo popsáno v předchozí kapitole, každá osoba nebo rodina, která chce poskytovat pečovatelské služby, musí **podat žádost** a přiložit **příslušnou dokumentaci**. Po přezkoumání dokumentů začíná proces prvotního posouzení. **Posouzení provádějí specializovaní odborníci**, například prostřednictvím různých návštěv v domácnosti žadatele, při nichž posuzují materiální podmínky, zdravotní stav a vzdělávací schopnosti.

Poté se vypracuje **průběžná zpráva**. Poté se žadatelé účastní **povinného vzdělávacího programu**. Po jeho absolvování je vypracována **zpráva o školení**. Ta obsahuje informace o absolvovaných modulech, výsledcích, kterých žadatel dosáhl, a komentáře k chování v průběhu školení. Na základě vstupní hodnotící zprávy a zprávy o školení je k žádosti uchazeče připojeno **závěrečné hodnocení**.

2.6 Kritéria náboru a jejich hodnocení

AT: Kromě základních podmínek, jako je osobní bezúhonnost, zdravotní stav a stabilní životní podmínky, se konkrétní kritéria v jednotlivých rakouských spolkových zemích liší. Pro pěstouny není oficiálně stanoven minimální věk, ale předpokládá se určitá životní zkušenost a praktické znalosti v oblasti práce s dětmi. Věkový rozdíl mezi pěstounem a pěstounem by v ideálním případě neměl přesáhnout 40 let. Pěstouny mohou přijmout i svobodné osoby, pokud jsou jinak vhodné. Na domovské stránce vídeňského magistrátu jsou takto formulována některá kritéria pro "ideální pěstouny":

- Zkušenosti s výchovou a péčí o děti.
- Touha doprovázet dítě, které potřebuje více času a podpory pro úspěšný vývoj.
- Životní styl a domácnost jsou přizpůsobeny dětem.
- Osvobození od životních krizí, finančních starostí nebo jiných problémů.
- Odolnost a schopnost vyrovnat se s krizemi.
- Dobře řešte spory a neshody.
- Přijetí pěstouna si přeje všichni členové rodiny žijící v domácnosti.
- V rodině panuje harmonické, srdečné, přátelské a chápavé rodinné klima.
- Pozitivní postoj k právu pěstouna na kontakt s jeho biologickou rodinou.
- ochota doprovázet dítě při jeho návratu do biologické rodiny a
- Úzce spolupracovat se sociálními pracovníky služby péče o děti a mládež.¹¹

Hodnotící praxe: Potenciální pěstouni jsou prověřováni odborníky z oddělení péče o děti a mládež z hlediska jejich rodičovských dovedností, schopnosti zvládat stres, zdravotního stavu, životních a příjmových podmínek a dalších faktorů. Procesy a postupy se mohou v jednotlivých federálních státech lišit. Podrobnosti žadatelům v konkrétním případě poskytnou příslušné orgány.

CZ: Základní požadavky na pěstouny v České republice: Pěstoun musí být v souladu s pravidly pro pěstouny: poskytuje záruky plnění povinnosti péče, má bydliště na území České republiky, souhlasí s umístěním dítěte do pěstounské rodiny, má bydliště na území České republiky, souhlasí s umístěním dítěte do pěstounské rodiny. Není nutné být ženatý nebo mít partnera. Pokud žadatel splňuje ostatní podmínky, může být dítě svěřeno i fyzické osobě. V případě společné péče obou partnerů je však podmínkou manželství. Dítě může být svěřeno také do péče příbuzných (prarodičů atd.). Musí být splněny i tyto obecné podmínky.

Rodinná situace:

- stabilní a klidné rodinné prostředí
- stabilní partnerství (> 5 let společného života bez současných konfliktů)
- případným přijetím dětí do pěstounské péče nesmí být dotčeno uspokojování potřeb dětí v rodině.
- rodiny ve středním věku s dospělými dětmi (nad 15 let) se zdají být nejvhodnější.
- rodina má dostatečnou kapacitu pro péči o dítě, které přijme na přechodnou dobu.

¹¹ www.wien.gv.at/menschen/kind-familie/pflegefamilie/voraussetzungen.html.

- od příchodu posledního dítěte do rodiny formou adopce nebo klasické pěstounské péče uplynula dostatečně dlouhá doba (obvykle alespoň 2-3 roky) a všechny děti v rodině si vytvořily bezpečný a pevný vztah ke svým rodičům (pěstounům).
- předpokládá se, že rodiny s dětmi se speciálními potřebami (ADHD, autismus, závažné výchovné problémy, nepříznivý zdravotní stav atd.) již nejsou schopny pečovat o další dítě v pěstounské péči.
- řidičský průkaz, resp. by měli být aktivními řidiči

Životní jistoty a bydlení:

- charakter bydlení, kvalita, vybavenost a stabilita - podmínky bydlení umožňují vytvoření dostatečného prostoru pro přijaté dítě a zajišťují dostatečné soukromí.
- jeden z dočasných pěstounů by měl být připraven opustit své zaměstnání nejpozději při přijetí prvního dítěte.
- socioekonomická úroveň rodiny je stabilní, výchozí současná situace je bez vážných problémů (bez nařízené exekuce nebo výrazného zadlužení).
- prostředí v domácnosti žadatele musí být bezpečné pro osvojení dítěte.

Zdraví:

- zdravotní stav žadatele z hlediska duševního, tělesného a smyslového musí být takový, aby nebránil péči o pěstouna.
- návykové nemoci (drogy, alkohol atd.) vyloučené v anamnéze

Hodnotící praxe: Po podání Žádosti navštíví osobně sociální pracovník OSPOD rodinu zájemce o pěstounskou péči - zhodnotí životní podmínky a vztahy v rodině, kde by dítě bylo umístěno. Pokud je situace vyhodnocena jako příznivá, musí pěstoun úspěšně projít psychologickým testem a pohovorem, rovněž jsou vyslechnuti ostatní členové rodiny, aby bylo zajištěno, že pěstounské dítě bude všemi členy přijato.

FR: Aby rodinný asistent mohl získat schválení, které vydávají služby jeho oddělení, musí splnit následující **podmínky:**

- být francouzským občanem, občanem Evropského hospodářského prostoru (EHP) nebo mít platné povolení k pobytu opravňující k výkonu profesní činnosti.
- nebyli odsouzeni za žádný trestný čin týkající se dětí.
- absolvovat lékařskou prohlídku, která zajistí, že zdravotní stav asistenta umožňuje péči o děti.
- Vytvořit podmínky pro přijetí zaručující bezpečnost, zdraví a rozvoj dětí (fyzický, duševní a emocionální).

Kromě toho musí uchazeči předem absolvovat některá informační setkání a přípravné kurzy, které již byly uvedeny výše.

Hodnotící praxe: Sociální služby Generální rady, PMI (Protection Maternelle et Infantile) a ASE (Aide Sociale à l'Enfance) provádějí několik návštěv v domácnostech a sociální a psychologické vyšetření. Příslušné orgány se ujistí, že rodinný asistent je ochoten se dlouhodobě zavázat, že má dobrou znalost francouzštiny a že byt je vhodný a dostatečně velký. Dále budou hodnotit vlastnosti a schopnosti hostit děti a mladistvé do 21 let, komunikační dovednosti, prostředí a bydlení a schopnost přizpůsobit se různým situacím a organizovat je.

GR: V Řecku je umístění nezletilého do pěstounské péče povoleno, pokud jsou kumulativně splněny následující **podmínky:**

- pěstouni splňují věkové limity (25 až 75 let) a mají odpovídající věkový rozdíl (18 až 60 let) od pěstouna. Věkové omezení neplatí v případě pěstounské péče vykonávané příbuznými.
- pěstouni (i osoby, které s nimi žijí) jsou v dobrém psychickém, duševním a fyzickém stavu, zejména netrpí žádnou infekční chorobou.
- pěstouni (ani osoby, které s nimi žijí) nebyli odsouzeni nebo proti nim nebylo vedeno trestní řízení pro trestné činy.
- pěstouni prokázali schopnost hradit základní náklady na výživu, vzdělání a zdravotní péči pěstouna.
- pěstouni jsou zapsáni v Národním registru kandidátů na pěstouny.

IT: (Znovu)poznání **motivací** pěstounů je důležité jak pro ty, kteří mají v úmyslu poskytnout svou dostupnost, aby pochopili a porozuměli hlubokým aspektům této možnosti, která zahrnuje intimní a historickou zkušenost každého člověka, rozeznali rizika a nebezpečí (a možná si to rozmysleli), stejně jako příležitosti a zdroje, ale také pro služby, které musí hledat pěstounskou rodinu, jež je nejvhodnější pro danou situaci odebrání. Správné sladění je skutečně rozhodující pro úspěšnou pěstounskou péči a je to fáze, kterou služby až příliš často podceňují (i když se tak někdy děje kvůli naléhavosti opatření); proto je důležité najít "správnou" rodinu pro dané dítě, zatímco ideální rodina není potřeba (a neexistuje).

Kvalifikační "charakteristiky" pěstounské rodiny jsou nutně spojeny s jejím hodnotovým systémem, který není abstraktní, ale skládá se z "pojmu-konkrétů", které umožňují orientaci v jemném řízení pěstounské péče:

- Hodnota "**osoby**" spočívá v tom, že každý člověk je jedinečným subjektem, který nachází svou podstatu v sobě samém, ale také ve vztahu a uznání ze strany druhých; člověk se stává osobou, když se cítí vítán, když má možnost rozvíjet svou identitu a aktivní roli v životě;
- Hodnota "**rodiny**" spočívá ve výzvě k pevným vazbám, k důvěře, k naladění, k citovosti, k péči, k odpovědnosti; rodina je chápána jako místo dialogu, společenství, růstu identity, jako svědectví věrnosti společnému projektu.
- hodnota "**afektivity**" v hostitelské rodině je založena na respektu, nikoli na vlastnictví;
- Hodnota "**přijetí**" je spojena s hodnotou "**sdílení**" a není pro pár přirozená ani snadná. Znamená to společně "procítit" opuštěnost, zanedbávání nebo prožití násilí; znamená to umět překonat rozpory, pochybnosti, napětí; znamená to změnit rozhodnutí každodenního života a orientovat je na potřeby vítaného dítěte;
- Hodnota "**každodennosti**" spočívá v normálnosti s horizontem, který se neskládá pouze z ubíhajících dnů, ale ze zvykání si na společné bytí prostřednictvím obnovy podnětů a perspektiv;
- Hodnota "**dočasnosti**" neodkazuje na nestabilitu vztahu, ale na jeho intenzitu; být rodičem krátkou dobu znamená být definitivně oddán cíli výchovy a zájmu přijatého dítěte s vědomím, že spíše kvalita než trvání vztahu může ovlivnit možnost růstu a rozvoje identity.

Je třeba nalézt rovnováhu mezi volbou pěstounské rodiny ohledně jejího "životního projektu" a potřebami přijatého nezletilého dítěte.

PT: V Portugalsku se může pěstounem stát každý, kdo splňuje následující **základní podmínky**:

- Musí být starší 25 let;
- nebýt žadatelem o adopci;
- mít tělesné a duševní potíže doložené lékařským prohlášením;

- Mít odpovídající domov s hygienickými a bezpečnostními podmínkami pro přijímání dětí a mladých lidí;
- Musí být vhodné pro pěstounskou péči;
- Nebyli obviněni, obžalováni, odsouzeni nebo odsouzeni soudním orgánem, i když ještě nebyli odsouzeni, za trestný čin proti životu, tělesné integritě a osobní svobodě nebo proti sexuální svobodě nebo sebeurčení;
- Nebylo jim bráněno ve výkonu rodičovské zodpovědnosti, ani jejich výkon nebyl omezen, protože ohrožují bezpečnost, zdraví, mravní výchovu a vzdělání dítěte.

Hodnotící postupy pěstounů a pěstounských rodin v Portugalsku jsou různorodé a zahrnují:

Psychologické hodnocení

Cílem psychosociálního posouzení je poznat žadatele o pěstounskou rodinu a jeho rodinné příslušníky a podpořit tak hodnocení podané žádosti. Cíle psychosociálního posouzení jsou

- Zhodnotit strukturu, dynamiku a fungování rodiny;
- znát zdravotní stav jednotlivých členů rodiny.
- vyhodnotit ekonomickou stabilitu rodinné domácnosti
- analyzovat rodinnou a sociální podpůrnou síť;
- hloubkově zhodnotit očekávání a motivace rodiny v souvislosti s přijetím;
- analyzovat míru motivace skupiny a každého jednotlivce a zjistit případné rozdíly v přijetí (např. mezi manželi, mezi rodiči a rodiči a dětmi).

Návštěvy doma

Cílem návštěvy v domácnosti je zjistit podmínky v domě, dostupný prostor, vybavení a nábytek, pořádek, hygienu, pohodlí a bezpečnost a okolní kontext.

Tímto způsobem se ověřují životní podmínky, konkrétně

- přístupnost obydlí: schody, výtah, existence ramp;
- typ obydlí (např. byt, vila, řadový dům).
- existence základních hygienických zařízení, vody, elektřiny a plynu;
- počet a typ pokojů;
- hygiena prostoru;
- existence vyhrazené místnosti pro klienta;
- zhodnotit správu a organizaci prostor (např. podmíněné užívání některých prostor, omezené užívání některých prostor, problémy se skladováním);
- Zhodnoťte podmínky okolního prostoru - bezpečnost, přístupy, stávající problémy v okolí;
- prozkoumat míru sociální integrace rodiny do prostředí.

RO: Osoba nebo rodina, která přijímá pěstouna, musí mít bydliště v Rumunsku a musí být posouzena Generálním ředitelstvím pro sociální pomoc a ochranu dětí, pokud jde o morální záruky a materiální podmínky, které musí splňovat, aby mohla přijmout pěstouna. **Požadavky** týkající se nábora pěstounů se obvykle liší v jednotlivých regionech podle jednotlivých generálních ředitelství pro sociální pomoc a ochranu dětí, ale existují určité obecné zásady, které je třeba vzít v úvahu:

- Mít plnou kapacitu pro praxi
- svým sociálním chováním, zdravotním stavem a psychologickým profilem poskytují záruku řádného plnění rodičovských povinností při výchově, péči a vzdělávání svých dětí.

- Mít bydlení, které odpovídá potřebám přípravy jídla, hygieny, vzdělávání a rekreace svých uživatelů, včetně dětí, které mají být převzaty do péče nebo opatrovnictví.
- Nezapojují se do placených aktivit
- Zúčastnili se vzdělávacích kurzů organizovaných veřejnou službou na ochranu dětí nebo schválenou soukromou institucí, která provádí hodnocení pro vydání osvědčení profesionálního pracovníka v péči o děti.

Pečující osobou *nemůže být* osoba, která byla pravomocně odsouzena za úmyslný trestný čin, nebo rodič, který byl pravomocně zbaven rodičovských práv, nebo osoba trpící chronickou přenosnou nemocí.

2.7 Podpora pěstounských rodin, monitorování a komunikace

Pomoc a podpora je poskytována pěstounským rodinám ve všech partnerských zemích. Existují organizace, které nabízejí školení, výměnu zkušeností a technickou pomoc. Poskytuje se také finanční pomoc. Ty se však liší podle stupně profesionalizace pěstounské péče a mohou sahát od pravidelných dotací až po zaměstnání na základě platu.

AT: Dohled nad péčí - Agentura pro péči o mládež ve vhodných intervalech, nejméně však jednou ročně, kontroluje, zda je pěstounům mladším 16 let poskytována vhodná péče a výchova. Osoby odpovědné za péči a výchovu pěstouna musí umožnit dohled nad péčí.

Pomoc při upevňování pěstounského vztahu - Pěstounská péče o dítě mladší 16 let se připravuje v souladu s jejím významem pro vývoj nezletilého. Úřad pro mládež musí pěstounům nabídnout odbornou přípravu a další vzdělávání, jakož i poradenskou podporu pěstounovi a původní rodině.

Příspěvek na pěstounskou péči - Provinční právní předpisy upravují příspěvek na pěstounskou péči, který pěstouni dostávají na základě své žádosti, aby se zmírnila zátěž spojená s pěstounskou péčí. Zohledňují se místní podmínky a náklady na výživu.

Komunikace s úřady: V případě jakýchkoli dotazů nebo potíží se lze obrátit na výše uvedené úřady Agentury pro péči o děti a mládež a na příslušnou kontaktní osobu na obecní nebo krajské úrovni. Kromě toho se pravidelně, nejméně jednou ročně, konají návštěvy v domácnostech nebo schůzky s kontaktními osobami příslušného místního úřadu. Pěstouni nebo osoby, které se jimi chtějí stát, se mohou obrátit také na pěstounská kola, která nabízejí např. centra pro rodiče s dětmi nebo obce po celém Rakousku za účelem výměny zkušeností, pomoci atd.

CZ: V České republice se zdá, že kontrola a monitorování pěstounské rodiny jsou obzvláště intenzivní.

OSPOD - orgán sociálně-právní ochrany dětí - vypracovává pro každé dítě **Individuální plán ochrany dítěte**, který pěstounská rodina s podporou doprovázejících organizací dodržuje.

Organizace doprovázející pěstounské rodiny ("SPR") - každá pěstounská rodina si vybere doprovázející organizaci uvedenou na www.nahradnirodina.cz/adresar. Rodině je přidělena osoba z této organizace jako hlavní spolupracující partner a je s ní také podepsána dohoda o výkonu pěstounské péče, která reflektuje individuální plán ochrany dítěte OSPOD. Pěstounská rodina obdrží informační materiály, kontakty na vedení SPR, kontakty při řešení krizových situací, odkaz na webové stránky SPR, informace o možnosti podání stížnosti, informace o způsobu sběru zpětné vazby apod.

Pečující osoby a děti jsou upozorněny na zákonnou povinnost **SPR** spolupracovat s **orgánem sociálně-právní ochrany (OSPOD)** a podávat zprávy o průběhu vzájemné spolupráce. Kontakty s pečujícími osobami nebo registrovanými osobami a svěřenými dětmi probíhají ve dvouměsíčních

intervalech. Klíčový pracovník doprovázející organizace (**SPR**) spolupracuje s OSPOD, který vyhodnocuje aktuální potřeby dítěte a pečující osoby a aktualizuje **individuální plán ochrany dítěte**. Klíčový pracovník SPR pak společně s pečující osobou sestavuje Plán, jak dosáhnout cílů stanovených OSPOD.

I po přijetí dítěte do pěstounské péče dochází k pravidelným kontaktům a návštěvám, při nichž se zjišťuje, zda se situace v péči vyvíjí pozitivně, nebo zda se objevují problémy. Každých šest měsíců sepisuje doprovázející organizace **zprávu pro OSPOD**: Zpráva popisuje, jak se dítěti daří, jaké pokroky pěstouni s dítětem za uplynulých šest měsíců udělali, zda pěstouni plní své zákonné povinnosti.

Další podpora:

- Plán vzdělávání - pěstouni jsou seznámeni s plánovanými odbornými semináři, tématy vícedenních seminářů, supervizních setkání apod. - Plánované období 1 rok
- Odborná pomoc - zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců.
- 1 x za 14 dní celodenní hlídání svěřených dětí ("respit")

Kromě OSPOD působí po celé ČR řada organizací doprovázejících pěstounské rodiny, které jsou pěstounům nejbližší oporou. Jednou za dva měsíce (v případě potřeby i dříve) se setkává s dítětem a pěstouny, sleduje vývoj dítěte, plnění cílů stanovených OSPOD a jednou za půl roku zpracovává zprávu pro OSPOD. Každá rodina má "klíčovou osobu", která poskytuje odbornou podporu a reaguje na aktuální potřeby dítěte nebo pečující osoby.

FR: Ve Francii zůstávají příslušné orgány v kontaktu s pěstounskou rodinou, aby se ujistily, že vše probíhá dobře, a to prostřednictvím pravidelných návštěv a hodnocení. Pokud se pěstounská rodina někdy setká s problémy s dítětem nebo mladým člověkem, může být nasměrována do nové rodiny.

Velmi důležitá je **komunikace a spolupráce** mezi pěstounskými rodinami a oficiálními institucemi, jako je například orgán **sociálně-právní ochrany dětí (ASE)**. Rozvoj dobré komunikace podporuje účinnou integraci mladého člověka a zlepšuje jeho blaho. Je velmi důležité neodsuzovat dítě ani rodinu. Cílem je doprovázet mladého člověka tak, aby se mohl dlouhodobě integrovat. ¹²

GR: Předpokládají se pravidelná a mimořádná setkání s pěstounskou rodinou v Řecku, aby bylo zajištěno, že dítě žije v bezpečném prostředí. Kromě toho:

- **Školení** pěstounů kvalifikovanými odborníky, které rodinám pomůže získat uspokojení z nové situace.
- **Finanční podpora** pěstounské rodině na pokrytí potřeb dítěte po celou dobu trvání pěstounské péče a po dobu školní docházky a vojenské služby, maximálně však do 26 let věku dítěte. Finanční podpora je osvobozena od jakýchkoli daní, poplatků nebo příspěvků.
- **Přednostně** jsou přijímány a bezplatně navštěvovány mateřské školy, studentské koleje a dětské tábory.
- Orgán odpovědný za dohled nad pěstounskou péčí vypracuje a zašle každých šest měsíců **zprávu o** své činnosti příslušnému státnímu zástupci pro nezletilé, pokud nevznikne potřeba mimořádných informací, v takovém případě informuje neprodleně.

¹² Zdroj: [La collaboration lors d'un placement en famille d'accueil: une étude sur les interactions entre les adultes qui prennent soin d'un enfant placé | Cairn.info.](#)

IT: Pěstounské rodiny mohou oznámit **sociálním službám**, že chtějí **poradenství a pomoc** určitého sdružení během doby péče. To zahrnuje např:

- přivítat s nimi nezletilého;
- zajistit péči o něj, jeho výživu, výchovu a vzdělání tím, že mu bude věnovat potřebnou psychologickou, citovou a materiální péči;
- zaručit respektování historie nezletilých, jejich významných vztahů, citů a kulturní, sociální a náboženské identity;
- zajistit maximální důvěrnost informací o situaci nezletilé osoby a její rodiny původu;
- pečovat a udržovat vztahy s rodinou původu a se všemi ostatními zúčastněnými subjekty a usnadňovat návrat nezletilého do rodiny podle pokynů obsažených v projektu pěstounské péče;
- účastnit se ověřovacích schůzek k úkolu, které časem uspořádají služby, a to podle metod a termínů uvedených v projektu;
- účastnit se podpůrných a vzdělávacích aktivit prováděných službou pro rodinnou péči s cílem podpořit možnosti srovnání a diskuse.

Kromě toho jsou poskytována obecná a vzdělávací **přípravná školení**, která slouží k orientaci, získávání zkušeností, dovedností a reflexi pro rozvoj kompetencí, udržení motivace a zapojení do **podpůrné sítě s** rodinami a pro rodiny. Prostřednictvím diskusí se pěstounské rodiny mohou naučit nahlížet na různé situace, v nichž se ocitají, z jiných úhlů pohledu. Základním úkolem skupiny je shromažďovat a přebírat zkušenosti a vznikající problémy, aby jejich zpracování neprobíhalo z teorie, ale prostřednictvím toho, co se zažívá v každodenním životě. Kromě supervize, sdílení zkušeností a školení síť nabízí: organizování a vedení skupinových aktivit, prázdninových a rekreačních iniciativ pro rodiny a děti, poradenství rodinám při jednání s institucemi.

PT: Cílem organizace a realizace **akcí** počátečního a **průběžného vzdělávání** je poskytnout hostitelským rodinám potřebné dovednosti pro výkon funkcí a činností, za které jsou odpovědné, a jako strategie na podporu kvality poskytovaných služeb. Pokud jde o potřeby **technické podpory v** počáteční fázi **přijímání rodin**, byly zjištěny následující skutečnosti:

- Podpora při překonávání obtíží při integraci a adaptaci pěstouna do pěstounské rodiny a naopak.
- Poskytnutí informací o kontextu rodiny původu hostitelské rodině.
- Propojení se zdravotnickými službami (je žádoucí, aby odborníci, kteří klienta doprovázeli, zůstali v péči).
- Podpora a výchovné poradenství s cílem určit strategie a postupy vhodné pro konkrétní pěstounský vztah.
- pomáhat při zjišťování a vyřizování dávek a dotací vyplývajících z podepsané smlouvy o přijetí.
- pomáhat při identifikaci a ošetření úrazů dítěte v péči.

Mechanismy monitorování zahrnují:

- osobní návštěvy v místě bydliště hostitelské rodiny;
- dohled nad kontakty dítěte nebo mladého člověka s rodinou původu;
- soukromé chvíle s dítětem a mladým člověkem, a to nejméně jednou za čtvrt roku a mimo rámec pěstounské rodiny;
- životní podmínky a stávající emocionální rámec;

- potřeby technické pomoci dítěte v péči a rodiny pečující osoby nebo potřeby zjištěné technickým týmem.

Komunikační postupy: Osoba určená podle článku 82a zákona o ochraně ohrožených dětí a mládeže (LPCJP) bude vyvíjet svou činnost v úzké koordinaci s týmem rámcového zařízení a s pracovníky odpovědnými za sledování rodiny původu, jakož i s dalšími orgány nebo službami zapojenými do procesu. Odpovědná osoba zmobilizuje všechny dostupné subjekty a zdroje, aby komplexně, koordinovaně a systémově zajistila podporu, služby a monitorování těchto dětí a jejich rodiny původu, které musí poskytovat informace o celé vyvíjené intervenci. Pokud je nám známo, portugalské právo a právní dokumenty dostupné veřejnosti neobsahují další informace o komunikačních postupech mezi pěstounskými rodinami a úředními orgány.

RO: Služby sociální pomoci jsou formou doplnění nebo nahrazení příjmu jednotlivce/rodiny za účelem zajištění minimální životní úrovně, jakož i formou podpory na podporu sociálního začlenění a zlepšení kvality života potřebných osob, jejichž sociální práva jsou výslovně stanovena zákonem.

Každá sociální služba spolupracuje s **vedoucími případy** přidělených dětem, které jsou v pěstounské péči / v *pěstounských rodinách*, nebo s *profesionálními mateřskými asistentkami*. Povinnosti case managera související s procesem sledování případu jsou následující:

- Koordinace a poskytování komplexního vyhodnocení potřeb dítěte.
- Sledování situace dítěte, které je umístěno do zařízení.
- Vypracování pravidelných zpráv o situaci dítěte.
- Usnadnění udržování vztahů dítěte s jeho rodinou/relevantními osobami.
- Sledování práv dítěte

Kolem dítěte svěřeného do pěstounské péče bude spolupracovat tým složený ze sociálního pracovníka dítěte, sociálního pracovníka pěstouna, psychologa, pediatra, zdravotní sestry a také pracovníků, kteří poskytují dítěti výchovné služby mimo rodinné prostředí (učitelé a další).

2.8 Jakým způsobem jsou zohledněny názory dětí?

AT: v Rakousku platí obecná práva dětí stanovená zákonem. Patří mezi ně:

- **Práva na slyšení:** Od deseti let věku dítěte musí být dítě vyslechnuto soudem v řízeních týkajících se práva na péči o dítě nebo práva na styk s dítětem. V rámci možností by měly být vyslechnuty i mladší děti; to může provést soud, znalec nebo asistent rodinného soudu. Vůle dítěte nabývá na významu v závislosti na jeho věku. Zájem dítěte má v případech pochybností přednost před vůlí. V zásadě však platí, že čím je dítě starší, tím je pravděpodobnější, že jeho přání bude splněno.
- **Petiční právo:** Od čtrnácti let mají děti právo podávat návrhy k soudu samostatně, tj. bez účasti rodiče, v řízeních týkajících se péče o dítě nebo práva na styk.
- **Obhájce dítěte:** V řízeních týkajících se péče o dítě nebo práv na styk s dítětem může být soudem ustanoven obhájce dítěte. Dětský advokát je psychosociálně vyškolený společník dětí do 14 let. Jeho úkolem je informovat o řízení a zajistit, aby vůle dítěte byla u soudu vyslyšena a byla jí přikládána váha. Obsah rozhovorů může rodičům nebo soudu sdělit pouze se souhlasem dítěte.

CZ: Před umístěním pěstouna do rodiny se poradní sbor sejde, aby projednal konkrétní potřeby každého dítěte a posoudil, která rodina je pro dítě nejvhodnější. Od 12 let věku dítěte jsou zvažována jeho přání a preference.

FR: Pěstounství znamená pro nezletilé bez doprovodu velké změny a je důležité zohlednit zájmy dítěte a jeho základní fyzické, intelektuální, sociální a emocionální potřeby. Je třeba učinit vše pro zajištění blaha dítěte.

Většina výběrových řízení do pěstounských rodin zohledňuje motivaci nezletilých, kteří o tento typ péče, která jim umožňuje být dobře obklopeni a pod dohledem v pečujícím prostředí, zpravidla velmi stojí. Důležité je také zohlednit názor mladého člověka a být si jistý kompatibilitou mladého člověka a hostitelské rodiny, aby proces integrace proběhl hladce. Někteří mladí lidé si nepřejí účastnit se tohoto programu a je důležité vzít jejich rozhodnutí v úvahu. ¹³

GR: Existuje spolupráce mezi multidisciplinárním týmem orgánu dohledu nad pěstouny a orgánem dohledu nad oddělením ochrany dětí odpovědným za dítě, s pěstouny a případně s dítětem, pokud je dítě plnoleté a schopné vyjádřit svůj názor. Kontakt probíhá po online spojení prostřednictvím platformy "anynet" a zahrnuje několik setkání s rodiči a dítětem. Také agentura je povinna s nezletilým v pěstounské péči spolupracovat, systematicky ho informovat o jeho právech a o tom, jak jeho jménem podávat stížnosti, a to vždy v souladu s věkem a stupněm vyspělosti.

IT: Přímá účast nezletilého se předpokládá, pokud dosáhl věku 12 let; v případě mladšího věku je třeba určit nejvhodnější formy účasti dítěte případ od případu. Způsob, jakým bude uspořádání péče a projekt realizován, bude projednán s pěstounskou rodinou s ohledem na prvořadý zájem nezletilého.

Využívá se teoretický a operační model "Svět dítěte", který představuje italskou adaptaci anglického hodnotícího rámce, výsledku desetiletého projektu britské vlády, jehož cílem bylo zpřístupnit službám ochrany a zajištění v zemi společný a jednotný rámec pro analýzu a intervenci u rodin, které byly předány službám ochrany. Model navrhuje komplexní pohled na dítě v jeho životním kontextu prostřednictvím vysoce diferencovaného modelu důležitých hlavních a dílčích dimenzí, které zachycují osobní fyzický, duševní a emocionální vývoj dětí, jakož i užší a širší sociální kontext. (Srov. Milani et al., 2011; Serbati, Milani 2013). Pokud má tým společný základ představ o tom, co dítě potřebuje v každodenním životě vývojového procesu a zejména při obtížích a náhlých změnách, je snazší zaměřit se také na zdroje, které jsou k dispozici v samotném dítěti a v jeho životním prostředí. Ujasnění toho, co může chybět (rizikové faktory), by mělo také upozornit na to, co je již přítomno a je třeba to posílit (stávající a potenciální ochranné faktory a zdroje).

PT: V Portugalsku se počáteční šetření a charakteristika pěstounského případu zaměřuje pouze na základní aspekty pro rychlou identifikaci pěstounské rodiny s vhodným profilem. Analýza ostatních informací, zejména s ohledem na vývoj a perspektivy pěstouna, se provádí během samotného umístění pěstouna. V tomto rozsahu jsou zvažovány následující prvky:

- charakteristika klienta/dítěte
- charakteristiky domácnosti, z níž rodina pochází;
- důvod pro uplatnění opatření pěstounské péče v rodině/důvody žádosti;
- zdravotní stav klienta;

13 Odkaz: Le [Parisien: Accueil des jeunes migrants: loin des leurs, ces mineurs étrangers retrouvent une famille dans le Val-de-Marne.](#)

- postoje a reakce klienta na službu Family Home;
- fyzické a funkční schopnosti;
- zvyky/záliby a zájmy klienta (stravování; jídlo; spánek; hygiena; oblečení; návštěvy lékaře; trávení volného času; rekreační a/nebo kulturní aktivity).
- sportovní aktivity; duchovní a/nebo náboženské aktivity; mezilidské vztahy; rodinné vztahy).
- emocionální a behaviorální vývoj klienta;
- situace ve škole;
- identitu;
- rodinné a sociální vztahy;
- společenská prezentace;
- schopnost samostatnosti.

RO: Podle zákona č. 272/2004 má dítě, které je schopno rozlišovat, právo svobodně vyjádřit svůj názor na jakoukoli záležitost, která se ho týká. Kromě toho má dítě právo být vyslechnuto ve všech soudních nebo správních řízeních, která se ho týkají. Dítě, které dosáhlo věku 10 let, musí být povinně vyslechnuto. Dítě, které nedosáhlo věku 10 let, však může být rovněž vyslechnuto, pokud to příslušný orgán považuje za nezbytné pro vyřešení případu.

2.9 Pěstounská péče: Příklady dobré praxe pro nezletilé osoby bez doprovodu

V neposlední řadě chceme představit několik vybraných zdrojů a příkladů lepšího procesu přijímání pěstounů a nezletilých bez doprovodu. V evropských partnerských zemích není příliš mnoho zdrojů a studií, které by se výslovně zabývaly zlepšením přijímání pěstounů, a ještě méně jich je, pokud jde o často opomíjenou skupinu nezletilých bez doprovodu. Níže uvádíme několik **příkladů z Francie**, které by mohly být zajímavé i v jiném národním kontextu. Několik dalších zdrojů z ostatních partnerských zemí (v příslušných národních jazycích) naleznete v příloze/seznamu literatury (oddíl 5.2).

Ve Francii lze hostitelskou rodinu najmout na základě pracovní smlouvy, hostitelské smlouvy nebo morální smlouvy. Následující projekty a jejich webové stránky poskytují podrobnější informace:

1- Projekt SESAME "Solidarita: Co když hostím nezletilého cizince?"

V departementu Puy de Dôme nabízí sdružení Atelier Logement Solidaire rodinám možnost stát se hostitelskou rodinou pro mladého člena URM na dobu 6 měsíců až 1 roku s možností prodloužení, nebo jako náhradní rodina pro příležitostné hostování během prázdnin a víkendů.

Aby se hostitelské rodiny a mladí lidé dostali do vzájemného kontaktu za co nejlepších podmínek, zavedlo sdružení tento náborový proces:

- Účast na informační schůzce k přípravě dokumentace žádosti.
- Rozhovor s cílem zhodnotit podmínky přijetí, motivaci a vzdělávací a občanské schopnosti.
- Následná kontrola školení před přijetím
- Komise ALS/ASE a zasedání, po kterém následuje zkušební doba
- Podepsání dohody a přijetí mladé osoby s doprovodem po celou dobu přijetí.¹⁴

2- Rodina solidarity departementu Loiret

V návaznosti na nárůst počtu URM chtěl departement Loiret rozvinout koncept podpůrných rodin. Tato podpora umožňuje nabídnout nový typ péče přizpůsobený specifickým potřebám URM. Tento typ péče přispívá k sociální integraci mladých lidí v departementu. Tento přístup je dobrovolný a rodiny nedostávají plat, ale mohou jim být proplaceny některé výdaje. Mladí lidé jsou rovněž dobrovolníky.

Zde je jejich náborový proces:

- Informace a hodnocení rodin.
- Každoročně se konají informační schůzky, na nichž mohou zájemci a ochotné osoby podat písemnou žádost odboru, který poté spisy přezkoumá. Posouzení provádí ASE (služba péče o dítě). Následně je proveden pohovor v domácnosti osoby, aby bylo zajištěno, že je schopna zaručit fyzický, emocionální, intelektuální a sociální rozvoj dítěte a zachovat jeho zdraví, bezpečnost a morálku.
- Rozhodnutí svěřit dítě

¹⁴ Zdroj: [SESAME " Solidarité : Et Si j'Accueillais un Mineur Etranger ? " - Atelier Logement Solidaire \(atelier-logement-solidaire.org\)](http://SESAME.org).

- Oddělení zjišťuje názor dítěte a ujišťuje se, že dítě rozumí tomu, co projekt zahrnuje. Dobrovolník, dítě a předseda rady odboru pak podepíše smlouvu o pěstounské péči, v níž jsou uvedeny činnosti, podmínky pěstounské péče a doba jejího trvání.
- Navázání kontaktu a poskytování podpory
- Uspořádá se úvodní setkání mezi mladým člověkem a hostitelskou rodinou, po němž následuje postupné přijímání podle potřeb mladého člověka. Po celou dobu umístění mladého člověka a pěstounskou rodinu doprovází a monitoruje ASE formou rozhovorů a návštěv v domácnosti, aby se ujistila, že jsou potřeby mladého člověka naplňovány. V neposlední řadě je po celou dobu k dispozici referent, který rodinu podporuje, naslouchá jí a diskutuje s ní.¹⁵

3 - Stát se rodinným asistentem v rámci SDAF (Service départemental de l'accueil familial)

V departementu Pas-de-Calais je možné získat licenci a stát se rodinným asistentem, který se bude trvale starat o jedno nebo více dětí výměnou za plat. Může být zaměstnán departementální radou (Conseil départemental) nebo jinými zaměstnavateli za předpokladu, že dodrží následující postup

- Porota složená z odborníků pracujících v oblasti pěstounské péče a rozhovor s dvojicí v délce cca 1h30.
- Návštěva v domácnosti uchazeče hodnotitelem z Bureau Recrutement et Formation de l'Accueil Familial (Úřad pro nábor a vzdělávání pro náhradní rodinnou péči), včetně setkání s dětmi a všemi osobami žijícími v domácnosti:
 - Fungování rodiny uchazeče vzhledem k jeho vzdělání a profesní praxi.
 - Místo, které je dítěti v rodinné struktuře přisuzováno na materiální a citové úrovni.
 - Možný odpor uchazeče a jeho rodiny v souvislosti s přijetím dítěte s bolestí.
 - Schopnost přijmout dítě laskavým způsobem.
 - Znalost potřeb dítěte svěřeného do péče ASE
- Rozhovor uchazeče, manžela/manželky a dětí s psychologem za účelem posouzení :
 - Motivace
 - Emocionální a vzdělávací schopnosti
 - Schopnost uchazeče zvládat své emoce, aby mohl doprovázet dítě, které trpí bolestí.
 - Schopnost uchazeče vyrovnat se s odloučením
 - Schopnost kandidáta spolupracovat s třetí stranou a v týmu.
- Před přijetím dítěte organizuje zaměstnavatel povinné 60hodinové školení. Povinné školení zajišťuje a financuje zaměstnavatel a rodinný asistent. Trvá 240 hodin po dobu dvou let.¹⁶

4 - Síť solidárních recepcí sdružení Foyer Notre Dame

Jedná se o inovativní systém pěstounské péče pro URM, který nabízí alternativu k ústavnímu umístění. Hostitelské rodiny jsou dobrovolníci a jsou přijímány následujícím způsobem:

- Ověření projektu přijetí prostřednictvím setkání organizovaných Réseau d'accueil solidaire a službami Conseil départemental za účelem posouzení nabízených podmínek přijetí.

15 Zdroj: [Le Département recrute des assistants familiaux, des familles solidaires et des accueillants familiaux | Conseil départemental du Loiret.](#)

16 Zdroj [Devenir Assistant Familial / Enfance et famille / Solidarité & Santé - Pas-de-Calais le Département \(pasdecalais.fr\).](#)

- První schůzky s mladým člověkem se uskuteční po schválení projektu.
- Podpis smlouvy a zahájení hostování. Po uplynutí úvodního období bude provedeno posouzení, zda si mladá osoba a hostitelská rodina přejí pokračovat v pěstounském vztahu na dlouhodobé bázi. Poté bude s departementální radou podepsána dohoda o hostování, která stanoví rámec, dobu trvání a závazky.¹⁷

5- Mission Accueil Solidaire departementu Maine-et-Loire

Toto oddělení vyzvalo své obyvatele k solidaritě a občanství, aby přijali nezletilého bez doprovodu a poskytli mu klidné a bezpečné vztahové prostředí. Tito dobrovolníci mohou přijmout mladého člověka trvale nebo příležitostně (o prázdninách a víkendech) a podepíší s ním smlouvu za odměnu.

- Přihlášky podávejte v departementu Maine-et-Loire.
- Účast na společné informační schůzce
- Hodnocení podmínek přijetí, motivace, vzdělávacích a občanských schopností během individuálního setkání.
- Organizace prvního setkání s mladou osobou, po kterém následuje týdenní pobyt v rodině.
- Podpis dohody mezi hostitelskou rodinou, mladým člověkem a oddělením.
- Pěstounovi, rodině a mladému člověku je poskytována pravidelná podpora ze strany odborníka na ochranu dětí.¹⁸

17 Zdroj: [Accueil Solidaire | Réseau d'Accueil Solidaire | AFND | Francie.](#)

18 Odkaz: [Accueillir un mineur non accompagné - Maine-et-Loire \(49\).](#)

3. Srovnávací závěry

Vzhledem k závazným právním předpisům je pěstounská péče pojem, který je v partnerských zemích EU definován podobně. Pěstounské rodiny obecně představují důležitou alternativu k umístění do sociálně pedagogické struktury ústavní péče. Umístění dítěte do pěstounské rodiny umožňuje dítěti vyrůstat v rodinném prostředí, zažívat důvěru, bezpečí a náklonnost, aby se mohlo přiměřeně rozvíjet, stát se samostatným a sebevědomým. V tomto ohledu je také důležité, aby mohl být v co největší míře udržován kontakt s původní rodinou a - alespoň v dlouhodobém horizontu - usilováno o návrat do původní rodiny.

Ve všech partnerských zemích existují více či méně přísná a závazná kritéria pro nábor a nasazení, stejně jako vládní podpůrná opatření, školení a úřední kontroly. Ze stručných národních zpráv projektových partnerů jsou však patrné i některé postupné rozdíly, tj. národní situace pěstounských rodin v partnerských zemích má také určitá specifika.

Přestože většina zemí dává přednost umístění dětí do pěstounské péče před ústavními zařízeními, není to vždy realitou, jak ukazují statistické údaje (viz kapitola 2.2). Například v **Rakousku** žije v pěstounských rodinách přibližně 40 % dětí v celodenní péči, zatímco 60 % dětí je v ústavní péči. **Česká republika zavedla** zákon, podle něhož od konce roku 2023 již nebudou moci být děti mladší tří let umísťovány do ústavních zařízení. A jak ukazují národní statistiky, *soukromá péče* zde jasně převažuje nad *péčí ústavní*. *Ústavní péče* však převažuje v **Řecku**, kde je poměr ústavní a rodinné péče přibližně 3:1. V **Itálii naopak** zákon stanoví, že do 31. prosince 2006 nesmí být žádný nezletilý umístěn do ústavu, přičemž přednost mají pěstounské rodiny nebo jako druhá možnost umístění do komunity rodinného typu. Ostatní země tohoto cíle zatím nedosáhly. **Francie** však v současné době podnikla některé významné kroky ke zlepšení (viz kapitola 5.1). Právní předpisy umožňují ubytování dětí a mladistvých v hotelech pouze do roku 2024. Na rozdíl od jiných zemí poskytuje Francie také zvláštní podpůrná opatření pro mladé dospělé mezi 18 a 21 lety, jako je například přednostní přístup k sociálnímu bydlení - na rozdíl od zemí, kde mladí lidé po dosažení plnoletosti pravidelně vypadávají z institucionálních podpůrných opatření a jsou ponecháni, aby si poradili sami. V **Portugalsku jsou** děti do 6 let ze zákona přednostně umísťovány do pěstounských rodin. Údaje z roku 2020 však ukazují, že do pěstounské péče nebyla umístěna ani 3 % dětí, zatímco *do ústavní péče 97 %*, a to navzdory téměř 25% poklesu celkového počtu dětí v ochranné péči. Mezi lety 2009 a 2018 došlo v Portugalsku ve skutečnosti k *70% poklesu počtu pěstounských rodin*, což bylo vnímáno jako důsledek nedostatečných informačních kampaní, technické pomoci a počátečních školení pro kandidáty na pěstouny a pěstounské rodiny. V **Rumunsku** počet dětí umístěných do pěstounské péče v posledních letech rovněž klesl. Přesto je v Rumunsku pouze *menší část* dětí umístěna do *ústavních zařízení* a téměř *dvě třetiny* dětí jsou umístěny u *pěstounů* nebo v širších rodinách.

V partnerských zemích projektu existují také rozdíly v úloze a pravomoci pěstounů - nejen ve vztahu k příslušným úřadům, ale také ve vztahu k biologickým rodičům nebo rodině původu dítěte. Zatímco ve **Francii** je role pěstouna jako "rodinného asistenta" přísně regulována a zahrnuje institucionální a placené zaměstnání, v ostatních zemích je pěstounská péče méně profesionalizovaná. Důraz je kladen na osobní úsilí a vlastní přínos pěstounů, i když dostávají určitou finanční podporu na pokrytí nákladů. Ekonomická situace žadatelů proto hraje při výběru určitou roli. Například v **Řecku** musí pěstouni prokázat, že jsou schopni hradit vzdělání, odbornou přípravu a zdravotní péči dítěte. Současně je však poskytována nezdaněná finanční podpora na pokrytí nákladů a také přednostní

přístup k rekreačním a prázdninovým zařízením a dalším nabídkám (dokonce až do věku 26 let). Kromě toho jsou v Řecku poměrně otevřeně formulovány osobní požadavky, včetně věkové hranice pro pečující osoby.

Ve **Francii** si biologičtí rodiče zachovávají rozsáhlé pravomoci v každodenních záležitostech, což znamená, že pečovatelé musí žádat o jejich souhlas s mnoha rozhodnutími týkajícími se pěstounů (škola, volný čas, zdraví, cestování atd.). V jiných zemích, například v **Rakousku**, **Rumunsku** nebo **Portugalsku**, mají pěstouni zřejmě poněkud širší pravomoci v každodenních záležitostech (alespoň v dlouhodobé péči).

Zajímavé jsou také některé rozdíly, pokud jde o časové omezení nebo možnou délku trvání vztahu pěstounské péče. Zatímco ve většině zemí neexistuje žádné výslovné omezení (kromě plnoletosti, i když toto kritérium se také liší), v **Itálii** je doba trvání pěstounské péče omezena pouze na 24 měsíců a může být prodloužena o dalších 24 měsíců. V **Portugalsku** může být "ochranná lhůta" podle zákona z roku 2017 prodloužena dokonce až do 25 let věku a v **Řecku** je péče a úřední podpora rovněž dostupná až do 26 let věku.

Velký význam náborových kritérií pro budoucí pěstouny a pěstounské rodiny je zřejmý z toho, jak velký prostor zaujímají ve zprávách o jednotlivých zemích. Někdy jsou stanoveny různé akcenty. V **Itálii** se klade velký důraz na to, aby si pěstouni a pěstounské rodiny "sedli", tj. aby spolu dobře souzněli, přičemž se klade důraz na důležité kognitivní a emocionální hodnoty jako důležitá kritéria pro (budoucí) pěstouny (srov. kapitolu 2.6). Tyto úvahy jsou jistě zajímavé i v jiných národních kontextech.

Je také patrné, že postupy výběru a hodnocení pečovatelů v zemích jako **Portugalsko** nebo **Česká republika** se zdají být obzvláště upravené a komplexní. Vzhledem k tomu, že pěstouni jsou zodpovědní za širokou oblast podpory a rozvoje pěstounů, která je také pravidelně kontrolována příslušnými orgány, musí projít přísným výběrem, školením a monitorovacím procesem, který je na druhé straně spojen s rozsáhlou podporou a doprovázením.

Ve všech partnerských zemích existuje pomoc a podpora pro pěstounské rodiny ze strany úřadů, ale postupně se liší co do rozsahu a délky trvání. Zatímco například v **Rakousku** mladí lidé, kteří dosáhnou plnoletosti (18 let), z mnoha programů pomoci vypadávají, v **Řecku** může být finanční a jiná podpora poskytována až do 26 let, jak bylo uvedeno výše.

Postupné rozdíly v partnerských zemích jsou patrné i z národních zpráv, pokud jde o právo dětí vyjadřovat se k otázkám poručnictví a pěstounské péče. V zásadě panuje shoda v tom, že děti mají právo podílet se také na rozhodovacím procesu. Toto právo nezletilých však není stejně zakotveno v zákoně. Například v **Rakousku** je zákonem stanoveno právo vyjádřit svůj názor již od 10 let věku dítěte, zatímco v **České republice** je to až od 12 let věku. Bez ohledu na to se v každodenní praxi odpovědné osoby snaží zohledňovat perspektivy dotčených dětí. V **Řecku se poukazuje na to**, že příslušné orgány jsou povinny spolupracovat s dotčenými dětmi nebo mladistvými, systematicky je informovat o jejich právech, o způsobu podávání stížností - s ohledem na jejich věk a stupeň vyspělosti.

Tolik několik srovnávacích dojmů ze zpráv o jednotlivých zemích partnerů projektu. Co celkově vyniká: Ačkoli ve většině zemí je umístění do pěstounských rodin jednoznačně upřednostňováno před umístěním do ústavní péče a posílení náhradní rodinné péče je obecně žádoucí, zejména u mladších dětí, ne ve všech zemích je to zatím standardní praxe. A především, umístění do pěstounské péče není běžným případem pro **nezletilé uprchlíky bez doprovodu (URM)**. Zdá se, že přinejmenším chybí odpovídající možnosti a ochota, a to i v důsledku nedostatečné odborné přípravy a podpory. Obecně se zdá, že pěstounské rodiny hrají při umisťování nezletilých migrantů bez doprovodu zatím podřadnou

roli, přestože EU vybízí ke změně praxe. Pokud jde o situaci nezletilých osob bez doprovodu v rámci útěků a migračních pohybů od roku 2015, lze konstatovat, že tyto skupiny mají v evropských zemích dosud nejisté postavení. Dobrovolné a strukturální nabídky pomoci jsou často podkopávány restriktivními právními rámci a sociálním vyloučením.

Existují však náznaky, že se tato situace v současné době začíná měnit v důsledku pohybu letadel z Ukrajiny. Na druhé straně se již objevuje nerovné zacházení se skupinami uprchlíků podle země původu. Další vývoj v tomto ohledu je třeba ještě sledovat. Ve většině partnerských zemí, které jsou v různé míře postiženy současnými pohyby uprchlíků, v současné době *neexistují žádné solidní statistické údaje o počtech a ubytování dotčených nezletilých osob, a tudíž ani odpovídající vědecké studie.*

Výše shrnuté národní průzkumy se proto zaměřují na obecné rámce a postupy pro získávání pěstounských rodin pro děti a dospívající v obtížných životních situacích v jednotlivých zemích. Netýkají se konkrétně umístování nezletilých uprchlíků bez doprovodu. Ve většině zemí se s touto sociální skupinou dlouhodobě zachází odděleně. O to více je zřejmé, že struktury systému pěstounské péče by se měly v budoucnu orientovat také na zlepšení situace nezletilých bez doprovodu. V tomto ohledu je na mnoha místech stále žádoucí osvěta, možnosti vzdělávání a další podpora.

4. Výhled: Neústavní péče o nezletilé osoby bez doprovodu

Evropská unie a její členské státy se rozhodly deinstitucionalizovat střídavou péči o děti a podpořit jejich přechod do rodinné péče. Děti vyrůstající v náhradní péči velmi často zažily traumatizující události ještě předtím, než se do péče dostaly. Je dobře známo, že zejména ústavní péče je vystavuje dalším rizikům, pokud jim není schopna poskytnout individualizovanou péči, kterou potřebují pro zdravý vývoj a sociální integraci. Děti ke svému rozvoji potřebují stabilní a bezpečné vztahy s pečujícími dospělými a takové vztahy mnohem pravděpodobněji naleznou v rodinném prostředí.

To platí zejména pro skupinu, která je v tomto ohledu často opomíjena: nezletilé uprchlíky nebo migranty bez doprovodu (URM).

Zlepšení péče a ochrany dětí bez doprovodu je v členských státech EU nadále prioritou, včetně vývoje, jako je revize standardů ubytování a péče nebo specifických přístupů pro určité věkové skupiny nezletilých, umístování nezletilých do speciálně upravených nebo rozšířených zařízení, která odpovídají jejich potřebám, a zvýšené odborné přípravy policistů, pracovníků dětských služeb a přijímacích systémů.¹⁹

Byly zavedeny nebo zlepšeny nové alternativní (neústavní) možnosti péče o děti bez doprovodu, zejména pokud jde o rodinnou péči. Výzkumy a projekty nevládních organizací (NGO) navíc zdůraznily úlohu opatrovníků při prevenci zmizení dětí a význam poskytování přístupu k informacím a bezplatné a kvalitní právní pomoci dětem v migraci, aby jim byl umožněn přístup ke spravedlnosti.²⁰

Sdělení EU z roku 2017 vybízí členské státy, aby zajistily, že dětem bez doprovodu bude poskytnuta řada alternativních (neústavních) možností péče. Zjistilo však, že ačkoli se využívání rodinné

19 Evropská migrační síť: Děti v migraci. Zpráva EMN o stavu plnění sdělení Evropské komise o ochraně dětské imigrace z roku 2017 v roce 2020", leden 2022, s. 5.

20 Tamtéž.

péče/pěstounské péče pro děti bez doprovodu ukázalo jako úspěšné a nákladově efektivní, stále není dostatečně využíváno.²¹

Vhodnými možnostmi mohou být ubytování u dospělých příbuzných nebo v pěstounské rodině, ubytovací střediska se zvláštními ustanoveními pro děti nebo jiná vhodná místa, jako jsou otevřená přijímací střediska pod přísným dohledem, která mají zajistit ochranu dětí, nebo malá samostatná bydlení pro starší nezletilé. Příslušné normy v tomto ohledu představují Pokyny OSN pro náhradní péči o děti.

Zpráva o dětech v migraci 2020 zjistila, že téměř všechny členské státy a Norsko se snaží najít rodinné příslušníky již v počáteční fázi azylového řízení, obvykle během úvodního pohovoru, a nabízejí alternativní možnosti péče. Nejoblíbenější možností alternativní péče jsou pěstounské nebo hostitelské rodiny, které podle zjištění obvykle preferují mladší děti. Většina členských států a Norsko se snaží poskytnout částečně nezávislé ubytování pro starší děti.²²

V Estonsku se Rada sociálního pojištění snaží o zavedení rodinné péče v případě nezletilých bez doprovodu, například v pěstounské rodině, namísto ústavní péče. V Lotyšsku byl právním rámcem stanoven mechanismus úhrady nákladů na mimorodinnou péči, včetně péče v zařízení pro péči o děti, v pěstounské rodině nebo v rodině opatrovníka, za ubytování nezletilého státního příslušníka třetí země, který zůstal bez rodičovské péče a který nemá v Lotyšsku postavení žadatele o azyl nebo uprchlíka nebo alternativní postavení. Norsko naplánovalo projekt alternativní péče a usazení nezletilých osob bez doprovodu v rodinách, které budou nájímány a sledovány soukromou organizací "Aberia". Projekt byl realizován v roce 2021 a bude vyhodnocen sociálním výzkumem.²³

Zajímavé národní poznatky z praxe poskytli také naši projektoví partneři, jak je popsáno v kapitolách výše. Obecně všechny partnerské země sledují cíl deinstitucionalizace opatření péče o děti a mládež. Některé se již tomuto cíli přiblížily více než jiné. Do těchto snah by však měla být výslovně zahrnuta i často opomíjená skupina **nezletilých bez doprovodu**, jak ukazují příklady dobré praxe z Francie (viz kap. 2.9).

Z tohoto pohledu se zdá být obzvláště důležité připravit a umožnit odborníkům, jak jednat, získávat a komunikovat s pěstounskými rodinami s ohledem na jejich potřeby a na realitu dětí bez doprovodu. To zahrnuje také odbourávání předsudků a stereotypů veřejnosti a odpovídající přípravu budoucích pěstounů. V této souvislosti může být užitečná myšlenka ze zprávy o italské zemi: Objasnění toho, co může chybět (rizikové faktory), by mělo také upozornit na to, co již existuje a je třeba to posílit (stávající a potenciální zdroje a ochranné faktory).

Vzhledem k tomu náš projekt klade do svého středu začlenění ohrožených dětí (se zvláštním důrazem na děti bez doprovodu) a prosazuje alternativní opatření péče jako prostředí pěstounské péče prostřednictvím školení a podpory odborníků i pěstounských rodin, přičemž se zabývá stereotypy a předsudky týkajícími se pěstounských rodin a dětí bez doprovodu v systému pěstounské péče.

V následující kapitole přinášíme přehled zjištění z rozhovorů s cílovými skupinami, která s těmito poznatky rezonují, přestože cesta k odpovídající péči zejména o nezletilé migranty bez doprovodu je v některých zemích stále ještě dlouhá.

21 Tamtéž.

22 Tamtéž, s. 7.

23 Tamtéž, s. 16,17

5. Vyhodnocení a analýza rozhovorů s národními fokusními skupinami

5.1 Úvod

Souhrnně lze říci, že výsledky *teoretického výzkumu* ukázaly, že ve všech partnerských zemích existují více či méně přísná, právně závazná kritéria pro nábor a nasazení, stejně jako vládní podpůrná opatření, školení a regulační audity, pokud jde o umísťování dětí do pěstounských rodin. Z národních stručných studií provedených partnery projektu však bylo možné identifikovat i postupné rozdíly, tj. situace pěstounských rodin v každé partnerské zemi má také určitá národní specifika.

Na základě výsledků průzkumu provedeného jednotlivými partnerskými organizacemi byla provedena *srovnávací analýza*, jejímž cílem bylo zjistit konkrétní situaci, podmínky pro pěstounské rodiny a zapojené instituce v jednotlivých zemích. Kromě toho byl proveden *další výzkum*, který doplnil jednotlivé studie a zviditelnil určité *trendy v celoevropském kontextu*. Mezi ně patří umísťování dětí uprchlíků bez doprovodu, z nichž některé jsou traumatizované, zranitelné děti, které se ocitají v obtížných a nejistých životních situacích a potřebují zvláštní ochranu. Z výzkumu obecně a zejména z analýzy výsledků jednotlivých diskusí ve fokusních skupinách vyplývá, že zde existují různé přístupy s různými důrazy. Ukazuje také, že některé země rozpoznaly specifické problémy dětí uprchlíků a snaží se vypracovat perspektivy, jak s těmito dětmi adekvátně zacházet. V jiných zemích se však zdá, že povědomí o situaci dětí uprchlíků bez doprovodu není dosud dostatečně rozvinuté.

Cílem *vyhodnocení a analýzy rozhovorů*, které zde byly provedeny s cílovými skupinami v partnerských zemích projektu, je tedy na jedné straně reflektovat teoreticky získané poznatky z pohledu odborníků pracujících v praxi a rozvinout představy o tom, do jaké míry lze tyto poznatky přenést do praxe, resp. zda odpovídají praktickému pracovnímu světu. Na druhé straně je třeba zpracovat společné rysy a národní specifika, vyvodit závěry pro budoucí zacházení s pěstouny a pěstouny a navrhnout vhodná a do budoucna orientovaná (vzdělávací) opatření. Z tohoto hlediska se jeví jako obzvláště důležité připravit a umožnit odborníkům jednat s pěstounskými rodinami, získávat pěstouny a komunikovat s nimi a zahrnout jejich zájmy, potřeby a očekávání do koncepčních úvah, aniž by se ignorovala realita života pěstounů. Z koncepčního hlediska se jako smysluplný jeví přístup, kdy se společně promýšlejí obě specifické perspektivy, tedy situace pěstounských rodin a pěstounských dětí, a z nich se vytvářejí koncepční, holistické a individuální profily. Jak bylo ve všech fokusních skupinách zvláštním způsobem zdůrazněno, k těmto úvahám patří také redukce předsudků a stereotypů ve veřejnosti. S ohledem na to se projekt zaměřuje na začleňování ohrožených dětí (se zvláštním důrazem na děti bez doprovodu) a prosazuje alternativní formy péče, jako je pěstounská péče.

5.2. Tematické shrnutí a hodnocení

Aby bylo možné lépe nahlédnout do praxe práce s pěstouny a pěstouny, byly v každé partnerské zemi provedeny cílené rozhovory s odborníky, kteří v této oblasti pracují a mají dlouholeté zkušenosti. Pro orientaci byly formulovány návodné otázky, z nichž některé bylo třeba přizpůsobit národním i místním podmínkám. Při vyhodnocování a analýze byly předem formulované základní otázky brány jako východisko pro zpracování specifických a místních charakteristik jednotlivých zemí, pro vyvození závěrů do budoucna a pro návrh vhodných modulů odborné přípravy zaměřené na rozmanitost a holistické vzdělávání odborníků v systému náhradní péče.

Soubor otázek zahrnuje: 1) způsoby certifikace odborníků a situace v oblasti vzdělávání pěstounů, 2) profil cílové skupiny, se kterou odborníci pracují, 3) překážky a trhliny, které se v procesu projevují, 4) zviditelnění faktorů, které mohou vést k úspěšnému systému pěstounské péče, 5) jaké nástroje a/nebo podporu odborníci potřebují, 6) Nejlepší koncepty/praktiky používané v systému pěstounské péče, které mohou být relevantní pro budoucnost systému pěstounské péče, 7) Jaké otázky vznesli odborníci, které jsou důležité pro odbornou přípravu a vzdělávání v této oblasti, 8) Jaké aspekty se objevily v diskusi, které jsou relevantní pro cílovou skupinu.

1) Způsoby certifikace odborníků a situace v oblasti vzdělávání pěstounů

Srovnání ukazuje podobné strukturální požadavky, ale také rozdílné přístupy.

V Rakousku byly provedeny cílové rozhovory s odborníky v domovech nebo rezidenčních komunitách, kde jsou umístěny převážně nezletilé děti nebo mladiství uprchlíci bez doprovodu. Tato zařízení by měla být do pěstounské péče zapojena pouze nepřímo nebo selektivně. Odborní pracovníci většinou vystudovali sociální práci, ale také pedagogické vědy. V každém případě musí studium zahrnovat 180 ECTS. Tito pedagogičtí pracovníci mají s pěstounskými rodinami co do činění pouze v případě, že rodina z různých důvodů nechce o dítě dále pečovat a dítě je pak třeba umístit (opět) do společného bytu nebo do domova, případně je třeba najít jinou pěstounskou rodinu z důvodu uzavření domova. V takovém případě systém péče o děti a mládež předepisuje pěstounům určité kvalifikační předpoklady. Mohou v nich pracovat pouze sociální pedagogové, osoby s tříletým vzděláním ve škole pro sociální povolání, pedagogové, psychologové, sociální pracovníci. Za určitých okolností jsou zaměstnáváni také učitelé nebo vychovatelé v mateřských školách. To se však jeví jako problematické, protože podle zákona nesmějí pracovat v nočních směnách. Pečovatelé jsou považováni za opatrovníky, což je totéž jako pěstounské rodiny. Dalšími osobami zapojenými do pěstounské péče jsou ambulantní/mobilní pečovatelé. Na ně se vztahují stejná kritéria jako na pobytové pečovatele. Žádosti o umístění dětí do domova nebo do rezidenční komunity podává úřad péče o mládež. Žadoucí může být další vzdělávání v oblasti poradenství a zkušenosti s péčí.

V České republice například zákon stanoví, že odborníci musí mít minimálně odbornou kvalifikaci sociálního pracovníka a také individuální schopnosti organizovat a koordinovat potřebná opatření a určitou vztahovačnost, aby mohli pracovat v této oblasti.

Rozhovory s odborníky ve Francii se zaměřují na skupinu uprchlických dětí bez doprovodu a jejich konkrétní situaci. Lze nabýt dojem, že od odborníků v oblasti uprchlíků není vyžadována žádná zvláštní kvalifikace a že situace dětí uprchlíků se zdá být poněkud obtížnější, protože v této souvislosti existuje mnoho předsudků, které by bránily přijetí dětí uprchlíků do náhradní péče.

Zvláštní požadavky jsou stanoveny také v Řecku, i když ne tak formalizované jako v České republice. Odborníci by měli splňovat požadavky sociálního pracovníka nebo psychologa, i když respondenti argumentují další kvalifikací, aby byli schopni účinně zasahovat. Považují za užitečné účastnit se dalšího vzdělávání a odborné přípravy, protože akademické vzdělání odborníků by nepokrylo všechny aspekty (holistický přístup).

Ačkoli to v rozhovorech ve fokusní skupině nebylo explicitně vyjádřeno, zdá se, že i v Itálii je pro práci v této oblasti vyžadováno vzdělání v oboru sociální práce se zkušenostmi s pěstounskou péčí. Je třeba poznamenat, že žádný z respondentů neměl nikdy zkušenost s pěstounskými rodinami. To znamená, že mají pouze formální kvalifikaci, ale málo znalostí o praxi, což by mohlo vést k problematickým rozhodnutím a situacím při vlastní práci.

Také v Portugalsku se od odborníků obvykle vyžaduje vysokoškolské vzdělání v oboru sociální práce nebo psychologie. Portugalští odborníci, s nimiž byly vedeny rozhovory, si stěžují na nedostatek hlubokých znalostí o systému pěstounské péče v Portugalsku, což je často doprovázeno specifickými problémy. V této souvislosti je nesmírně důležité rozvíjet a podporovat informovanost veřejnosti o situaci pěstounských rodin a pěstounů.

V Rumunsku není z cílených rozhovorů jasné, jakou kvalifikaci musí mít odborníci na pěstounskou péči, a rozhovory se zaměřily zejména na proces adopce. Za tímto účelem byli k fokusnímu rozhovoru přizváni zástupci Národního úřadu pro ochranu práv dětí a adopci.

2) Profil cílové skupiny, se kterou odborníci pracují.

Skupiny, s nimiž odborníci v jednotlivých partnerských zemích pracují, se z velké části liší úrovní vzdělání, sociálním postavením a rodinnými poměry.

V Rakousku se jedná o nezletilé děti a mladistvé uprchlíky, kteří jsou ubytováni v domácnostech nebo ve společných bytech. V zemi původu nemohli dokončit školu nebo v některých případech nemohli školu navštěvovat vůbec. V Rakousku pak mohou v závislosti na svém věku navštěvovat buď střední školy (střední škola, gymnázium, HLW/FW, večerní HAK atd.). Jedním z problémů zmiňovaných v této souvislosti je, že pro děti a mladistvé uprchlíky není možné navštěvovat vzdělávací programy podporované jednotlivými spolkovými zeměmi, což by jejich šance ztížilo. Jakmile dojde k pozitivnímu rozhodnutí o azylu, situace se jeví lépe. Co se týče sociálního zázemí: Ve většině případů tam děti a mladí lidé byli bez rodičů. Rodiče buď již zemřeli, nebo s dětmi ztratili kontakt.

V České republice se téměř polovina dětí nachází v péči příbuzných, což může vést ke specifickým problémovým konstelacím. Z cílených rozhovorů vyplývá, že důvody, proč si pěstouni berou děti, mohou být různé, od rodin, které samy nemohou mít děti, přes rodiny, jejichž děti jsou již dospělé a nežijí doma, až po rodiny, které si berou děti z humanitárních důvodů.

Ve Francii se zaměřili na 44 nezletilých uprchlíků bez doprovodu ve věku 14 let, kteří nebyli v pěstounské péči, ale ve společném bydlení. Problémem je, že toto zařízení se nachází ve venkovské oblasti, a je tedy poměrně izolované, což způsobuje zvláštní problémy a má negativní dopad na životní situaci dotčených dětí.

Největší skupinou, která v Řecku přijímá děti do pěstounské péče, jsou stabilní rodiny, které samy nemohou mít děti. Podle odborníků je zvláštní pozornost věnována konkrétním okolnostem pěstounských rodin, zda mají kriminální minulost nebo zda je cílová skupina psychicky stabilní.

Při cílených rozhovorech v Itálii a Portugalsku se zvláštní povaha cílové skupiny neřešila. Místo toho se zaměřily na jiné otázky.

V Rumunsku byly cílovou skupinou rodiny, které již adoptovaly děti.

3) Překážky, se kterými se odborníci a pěstouni při své práci setkávají.

Rozhovory se zaměřením se opět týkají jak překážek, které se vyskytují ve všech partnerských zemích, tak překážek, které se zdají být specifické pro danou zemi.

Překážkami v Rakousku, zejména pro děti uprchlíků bez doprovodu, jsou restriktivní právní rámce, které mají negativní dopad na jejich životní šance. Děti a mládež z řad uprchlíků jsou často systémem znevýhodněny. Domovy nebo pěstouni mají často k dispozici méně finančních prostředků. Domovy nemají dostatečné zdroje - na rozdíl od rezidenčních komunit, kde žije z hlediska počtu více domácích dětí. Kromě toho by převládaly negativní předsudky vůči nezletilým uprchlíkům a pěstounským rodinám, které tyto děti přijímají, což by situaci této zranitelné skupiny dále komplikovalo. Pro děti uprchlíků zřejmě není tak snadné najít pěstounské rodiny. Proto končí v domovech, kde je individuální péče téměř nemožná, uvádí se v rozhovorech. Dalším problémem je obtížné budování důvěry u traumatizovaných dětí. Uprchlíkové děti zažily mnoho negativního a často se setkávají s rasistickými předsudky. V této souvislosti je zvláště zdůrazňován význam vztahové práce. Navíc je obtížné, pokud pěstouni nejsou obeznámeni s azylovým systémem. Vše je mnohem složitější. Stěžuje se také na výraznou byrokracii. Navíc práce s traumatem, která je často nezbytná, je kvůli azylovému řízení a umístění do domova jen stěží možná. A mladí lidé by se museli nejprve naučit jazyk a seznámit se s podmínkami hostitelské země. Pěstouni by před přijetím takového dítěte museli absolvovat vlastní komplexní přípravu a také získat praktické zkušenosti. A to se mnohým potenciálním pěstounům často zdá příliš složité.

Došlo také k určitému vývoji, například v České republice, který vyvolal podráždění a rozpory, s nimiž se odborníci museli vypořádat. Nedávno byly v České republice změněny zákony v této oblasti, aniž by se konzultace zúčastnily dotčené instituce a osoby. Nový zákon vedl k různým a protichůdným výkladům a ještě více zkomplikoval interakci odborníků s pěstounskými rodinami. Z tohoto důvodu se v současné době zákon reviduje. V něm je výslovně zmíněna nedostatečná spolupráce institucí mezi odborníky a pěstounskými rodinami. Dalším problémem, který se vyskytuje i v téměř všech ostatních partnerských zemích, je nedostatečná odborná příprava pěstounů. V některých případech jsou pěstounské rodiny jen málo připravené a nejsou řádně informované. V této souvislosti se poukazuje na to, že učitelé, soudci a zaměstnanci státních orgánů by měli být lépe vyškoleni, aby byli schopni vhodně řešit kritické situace nebo traumatizované a zranitelné děti. Dobře vyškolené a informované osoby mohou urychlit složitý proces umístování dětí do náhradní péče, aby děti nemusely být dlouhodobě umístovány do ústavů.

V diskusi v rámci fokusní skupiny ve Francii bylo jako hlavní problém uvedeno, že jen málo rodin je ochotno přijmout nezletilé uprchlíky do pěstounské péče. Kromě toho podle nich existuje mezi širokou veřejností mnoho předsudků vůči dětem uprchlíků, což má negativní dopad na jejich ochotu k adopci.

V Řecku jsou kritizovány zejména byrokratické překážky, které často vedou ke zpoždění v přijímacím procesu. Byrokracie často blokuje přijímací proces a demotivuje pěstounské rodiny. Chybí také dobře

vyškolení odborníci, takže rodiny, které se chtějí stát pěstouny, často nesplňují požadavky a nakonec jsou z přijetí pěstounů vyloučeny. Toto odmítnutí někdy vede k emocionálním nebo psychickým problémům v dotčených rodinách, které je třeba řešit.

Hlavní problém v Itálii byl prý v regionu Cerignola, kde byly provedeny fokusní rozhovory a kde není problematika pěstounské péče příliš známá. Přestože někteří sociální pracovníci toto téma veřejně prezentovali ve školách a farnostech, nedošlo k očekávané odezvě. Rodiny v tomto regionu by obecně váhaly s přijetím dětí kvůli nedostatečné informovanosti o této problematice. Dosud si žádná rodina nevzala dítě do péče. Další překážkou je, že v tomto regionu panuje představa, že nezletilé děti si mohou vzít do péče pouze příbuzní (prarodiče, tety nebo strýcové). Jedním z hlavních problémů by v této souvislosti byla mezigenerační propast, pokud by prarodiče dostali dítě do péče.

V Portugalsku jsou zmiňovány překážky, které jsou běžné i v ostatních partnerských zemích: Přetížení odborníků a s tím související nedostatečný dohled nad pěstounskými rodinami. Dále je zmiňován nedostatek lidských zdrojů a špatná spolupráce nebo komunikace mezi týmy. Dalším problémem je prý obtížné propojení různých institucí v systému pěstounské péče za účelem dosažení pozitivních synergických efektů. Další překážka souvisí se schvalovacím procesem: Mnoho rodičů, kteří žádají o přijetí do pěstounské rodiny, se později rozhodne jinak, zejména po prvním pohovoru, protože si během něj uvědomí obtíže, které by mohly v budoucnu nastat.

Zdá se, že v Rumunsku jsou největší strukturální překážky. Hlavními zmiňovanými faktory jsou rigidní a nepružná legislativa, chybějící lobby na podporu pěstounské péče, povědomí veřejnosti o významu pěstounské péče, tradiční pojetí adopce a dlouhý proces adopčního řízení.

4) Faktory, které mohou vést k úspěšnému systému pěstounské péče.

V této oblasti byly v diskusích fokusních skupin zmíněny podobné faktory, které významně přispívají k úspěšnému systému pěstounské péče, faktory, které by ve svém souhrnu mohly vést k pozitivním synergickým efektům.

V rakouských spolkových zemích Tyrolsko a Korutany, kde byly provedeny rozhovory ve fokusní skupině, probíhá přípravný kurz pro pěstouny. Není tomu tak však ve všech spolkových zemích Rakouska a měl by být rozšířen, což je zvláště zdůrazňováno. Poukazuje se také na to, že by bylo vhodné při koncipování a organizaci takových kurzů zohlednit potřeby a okolnosti dětí. Zanedbávané domorodé děti by měly zcela jiné potřeby a zájmy než týrané dítě nebo dítě, které uteklo. Pro dospívající a zejména pro nezletilé uprchlíky je naléhavě nutné zajistit vlastní specifické služby, už jen kvůli právnímu rámci. Dalším faktorem, který brání úspěšné práci, jsou finanční zdroje domovů a pobytových komunit. Zařízení jsou často personálně poddimenzovaná, takže dvojí obsazení není možné. Z tohoto důvodu není vždy možné odvést dobrou výchovnou práci. Kromě toho mají obrovský význam také setkání pro navázání kontaktů nebo setkání pro plánování pomoci.

V České republice jsou na prvním místě uvedeny strukturální faktory. V této souvislosti se požaduje konstruktivní spolupráce všech zúčastněných stran, přiměřená finanční odměna pro pěstounské rodiny, vhodný právní rámec a dobrá příprava při výběru pěstounských rodin, odpovídající vzdělávání pěstounů a pravidelná terapeutická péče o děti. Kromě strukturálních faktorů je zmiňován také význam zvyšování povědomí společnosti o pěstounské péči a odstraňování stigma pěstounství.

V diskusích v ohniskových skupinách ve Francii byl poprvé výslovně zdůrazněn význam odpovídající odborné přípravy a dohledu nad pěstouny a přiměřeného odměňování pěstounských rodin. Dále je důležité informovat obyvatelstvo o nejisté situaci dětí uprchlíků bez doprovodu a upozornit na

skutečnost, že tyto děti uprchlíků nemají stejná práva a příležitosti jako místní děti a jsou částečně traumatizovány zážitky z útěku.

Jak již bylo zmíněno výše, diskuse ve fokusní skupině v Řecku se vyslovila pro nízkou míru byrokracie. Kromě toho se navrhuje odpovídající screening psychosociálního stavu pěstounů, aby se zajistily stabilní životní podmínky a uspořádání. Kromě toho se považuje za důležitou obecná znalost životní historie dítěte a jeho rodinného zázemí, aby pěstouni mohli přizpůsobit své interakce individuálním potřebám dítěte.

V Itálii je výslovně zdůrazňován význam zvyšování povědomí veřejnosti o situaci pěstounů a pěstounů, zejména v malých regionech, jako je obec Cerignola, aby se tímto způsobem zvýšil počet pěstounských rodin. Dále se prosazuje odpovídající odborná příprava jak pro odborníky, tak pro pěstounské rodiny. Kromě toho je pro úspěch důležitý rozvoj dobré sítě, aby bylo možné lépe koordinovat a efektivně využívat spolupráci a komunikaci mezi všemi zúčastněnými stranami.

Cílený rozhovor v Portugalsku naznačuje holistický přístup, metodu, která spojuje všechny procesy a zúčastněné strany, aby bylo možné úspěšně zasáhnout. Obhajují dobrou spolupráci a komunikaci mezi různými službami, které podporují děti a rodiny (soud, zdravotní systém, sociální služby atd.). Odborníci by měli být vysoce kvalifikovaní, měli by se průběžně vzdělávat a při posuzování a intervenci by měli používat postupy a strategie založené na důkazech. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi náročný úkol, který vyžaduje vysokou míru nasazení, jsou nutné vhodné pracovní podmínky, specifická odborná příprava a důkladná kontrola odborníků.

Z diskusí ve fokusních skupinách v Rumunsku vyplývají tři faktory, které by mohly přispět k úspěšnému systému pěstounské péče: a) je zapotřebí pravidelná odborná příprava pracovníků, kde by se diskutovalo o současných metodách, koncepcích a perspektivách a jejich uplatňování, b) je třeba se zaměřit na místní orgány, struktury a okolnosti, c) více osvětových kampaní.

5) Jaké nástroje nebo podpora by usnadnily práci s pěstouny?

I v této oblasti jsou v jednotlivých partnerských zemích zmiňovány různé aspekty, které by mohly mít podpurný vliv na práci odborníků s pěstouny.

Odborník, s nímž byl veden rozhovor v Rakousku, kritizoval, že v zařízeních pro výkon péče nedochází téměř k žádným nebo jen k výběrovým kontaktům s pěstounskými rodinami. Z pohledu expertů by bylo užitečné školení v oblasti case managementu. Jedná se o přístup, který má připravit odborníky na procesy změn a jejich koncipování tak, aby byla zajištěna účinná a efektivní koordinace služeb a aby se orientovali na potřeby a zvláštní životní situace dotčených osob.

V České republice je kromě finanční podpory doprovázejících organizací a zvyšování povědomí veřejnosti o situaci rodin a dětí zdůrazňován také význam akademického vzdělávání odborníků. V této souvislosti se odborníci opírají o výsledky výzkumu z vysokých škol, které podporují jejich práci a vzdělávání. Kromě toho je zdůrazňován význam konstruktivní týmové spolupráce mezi institucemi.

Odborníci se domnívají, že ve Francii by mohl být zajímavý nástroj aplikace obsahující všechny důležité informace pro integraci dětí uprchlíků. Potenciální pěstouni by potřebovali více informací a vzdělávání o situaci dětí uprchlíků (holistický přístup).

V Řecku kladou odborníci důraz na zohlednění mezikulturních specifik a rozdílů mezi pěstouny a pěstounem. Jedná se především o náboženské rozdíly a s nimi související chování a stravovací návyky. Kromě toho je důležité snížit existující předsudky.

6) Osvědčené postupy a metody

Jsou zmíněny různé metodické přístupy a postupy, které se v praxi osvědčily a jsou částečně specifické pro danou zemi.

V rozhovoru s cílovou skupinou v Rakousku byly výslovně zdůrazněny rutinní a informativní postupy, které by měly být zachovány i do budoucna. V domovech, kde jsou ubytovány děti uprchlíků, jsou stanoveny regulované postupy. Připravuje se zde dokumentace k případu, udržuje se stálý kontakt se zúčastněnými institucemi, sepisují se zprávy a vedou se denní záznamy. Kromě toho se s dětmi konají poradenská sezení. V pedagogické práci jsou preferovány metody práce s traumatem a arteterapie. V rozhovoru ve fokusní skupině v komunitě s pečovatelskou službou byl jako osvědčený postup vyzdvižen *koncept nových autorit*. Jedná se o systémový přístup, který umožňuje respektující interakci s postiženými dětmi, zdůrazňuje pozitiva a je orientován na zdroje. Hlavním cílem je umožnit dětem vést samostatný život.

V České republice je v praxi zdůrazňován význam individuálního přístupu, který do úvah a praktické práce zahrnuje potřeby, zájmy a konkrétní zkušenosti rodin.

Ve Francii je v cílovém rozhovoru zdůrazněn význam neformálních rozhovorů, které mají pozitivní dopad na vztahy v pěstounských rodinách. Mladí lidé navštěvovali rodiny během dne a v určitou dobu, aby si neformálně vyměnili názory a vzájemně se poznali. Domov by pak kontaktoval dotyčné rodiny, aby se dozvěděl více o vztahu mezi rodinou a mladými lidmi, jejich motivaci a požadavcích na přijetí.

V Řecku je rovněž zdůrazňován význam individuálního přístupu a poukazuje se na to, že zjišťování potřeb a očekávání pěstounských rodin je velmi důležité pro posouzení konkrétní situace a pro praktickou práci, aby bylo možné provádět individualizované intervence. V této souvislosti bylo také důležité pečlivě prozkoumat psychosociální podmínky pěstounských rodin a vytvořit pečovatelský tým, který by umožnil sdílení účinných a osvědčených přístupů, zaznělo v rozhovorech.

V diskusi ve fokusní skupině v Itálii bylo jako jedna z osvědčených praxí zmíněno využívání rodinné mediace, která pečlivě sleduje všechny fáze umístění do pěstounské péče. V této souvislosti byl uveden jeden příklad: Díky tomuto opatření vedla zvýšená informovanost rodiny k adopci pěstounského dítěte.

V portugalském kontextu je důležité zajistit, aby postupy, metody a školení vycházely ze spolehlivých zdrojů, a nikoli z předsudků a zastaralých myšlenek či konceptů, uvedl. Dalšími dvěma osvědčenými postupy jsou transparentnost konkrétní práce a participativní design, který by měl zahrnovat perspektivy a zkušenosti zapojených rodin a dětí.

V Rumunsku je jako příklad dobré praxe uváděno pravidelné setkávání pracovníků Ředitelství sociální pomoci a ochrany dětí. Taková setkání by vedla k vytvoření jednotného rámce pro provádění právních předpisů a jednotného pracovního postupu.

7) Témata vznesená odborníky pro školení a další vzdělávání

V Rakousku byly v rámci cílených diskusí upřednostňovány přístupy, které jsou *orientovány na životní svět* a přizpůsobeny realitě života pěstounů a pěstounů. Kromě toho bylo považováno za užitečné a perspektivní, aby taková školení byla přepracována a aktualizována v reakci na společenské změny (příklady: rodiny v pandemické krizi nebo v současnosti válečné pohyby uprchlíků). Rovněž by mělo smysl poskytnout pěstounským rodinám vlastního poradce nebo nějakého supervizora, který by je mohl kdykoli podpořit. Nabízí se také otázka rasismu. Děti uprchlíků v domovech či pobytových

komunitách se v určitých situacích setkávají s rasismem. V rozhovorech zaznělo, že je v tomto ohledu zapotřebí speciální školení.

Během fokusního setkání v České republice se objevila tři reálná témata, která jsou důležitá jak pro vzdělávání odborníků, tak pro vzdělávání a poradenství pěstounů: 1) Trauma ve vývojové fázi dítěte, 2) Zprostředkování co nejautentičtějšího obrazu reality života v pěstounské rodině bez idealizace, 3) Pečlivý výběr pěstounů.

Odborníci ve Francii by si přáli, aby pěstounské rodiny absolvovaly komplexní a přiměřenou odbornou přípravu o specifických právních ustanoveních pro děti uprchlíků bez doprovodu, ale také o traumatických zážitcích dětí souvisejících s uprchlictvím. Kromě toho by pěstounské rodiny měly být informovány o mezikulturních specifikách, aby si vytvořily povědomí o problémech, které mohou nastat při integraci těchto dětí do rodiny a do společnosti.

V cílených rozhovorech v Řecku byly nejprve řešeny strukturální rámcové podmínky. Podle nich je důležité, aby odborníci znali strukturální podmínky, jako je právní rámec, které jsou důležité pro systém pěstounské péče obecně a zejména pro proces přijetí pěstouna, aby mohli pěstounským rodinám poskytovat lepší služby. Dalším navrhovaným tématem je, že odborníci by měli být lépe obeznámeni s mezikulturní oblastí, aby mohli adekvátněji posoudit příslušné potřeby a zájmy osob zapojených do procesu a vypracovat individuální profily. Bylo identifikováno několik témat, jejichž společné zvážení by mohlo vést k pozitivním synergiím. Navrhuje se *vícerozměrný* přístup, který by oslovil potenciální pěstouny na jedné straně a odborníky na straně druhé. V této souvislosti je důležité, aby pěstounské rodiny byly pečlivě informovány a proškoleny o teoretických a praktických i psychologických a emocionálních aspektech takového rozhodnutí. Jinými slovy, je důležité, aby si ti, kteří se pro tuto cestu rozhodnou, byli vědomi toho, co toto rozhodnutí může obnášet. Kromě toho by se při školení odborníků mělo dbát na pěstounské dovednosti, které dokáží přesně strukturovat proces péče tak, aby mohl být vytvořen efektivní a vyškolený tým. Aby bylo dosaženo pozitivních synergických efektů, měly by různé instituce zapojené do systému péče spolupracovat.

V Portugalsku odborníci navrhuje vzdělávací kurzy, které se zaměřují na realitu znevýhodněných a zanedbávaných dětí. V této souvislosti potřebují odborníci solidní informace a znalosti o dopadu těchto životních zkušeností na potřeby dotčených dětí. Školení z tohoto pohledu by mohlo pomoci zajistit, aby při výběru a péči o pěstouny byla přijímána vhodná rozhodnutí. Dalším tématem, které bylo konkrétně zmíněno v cílených rozhovorech, je velký význam právního rámce, který zahrnuje různé oblasti ochrany a podpory. Tato odbornost je rovněž zmiňována jako nezbytný předpoklad pro praktickou práci s pěstounskými rodinami. Navíc by se takových školení měly účastnit všechny profesní skupiny zapojené do systému náhradní rodinné péče (soudci, psychologové, sociální pracovníci, pracovníci v sociálních službách), aby byla umožněna lepší a koordinovaná spolupráce. V neposlední řadě byl také zdůrazněn význam vztahů s veřejností. Obyvatelstvo by mělo být komplexně informováno a vzděláváno o situaci v oblasti pěstounské péče.

V Rumunsku byla navržena zejména dvě témata, která jsou pro vzdělávání pracovníků pracujících s pěstouny zásadní. Pro odborníky je důležité, aby byli informováni o nových poznacích, metodách, postupech a přístupech, které mohou uplatnit v praxi při své skutečné práci. Kromě toho by měly být lépe koordinovány a optimalizovány komunikační procesy s cílovou skupinou.

8) Obecné nápady pro další budoucí činnost.

Na závěr byly všechny ohniskové skupiny požádány o krátké vyjádření nebo návrhy. Zde uvádíme nápady, které jsou nebo mohou být v budoucnu relevantní pro systémy péče ve všech partnerských zemích:

- (a) Vytvoření celkové struktury, která systematicky zachycuje všechny oblasti a aspekty a zviditelňuje vzájemné vztahy.
- (b) vytvoření systému posuzování sociálního zázemí pěstounů.
- (c) poskytování odborných znalostí v oblasti náhradní rodinné péče.
- d) Vzdělávání a zvyšování povědomí obyvatelstva o situaci pěstounů a pěstounů v jednotlivých partnerských zemích.
- e) Zvyšování povědomí o tom, že děti a mládež z řad uprchlíků mají méně práv a často jsou vystaveny rasismu.
- f) Průběžné vzdělávání a odborná příprava odborníků
- g) Znalost příslušných právních rámců.
- h) Odbyrokratizování systémů náhradních rodin.

5.3 Závěry: Stručná systematizace a další nápady

Z diskusí ve fokusních skupinách vyplynuly tři perspektivy nebo rozměry, které definují systém pěstounské péče:

1) Strukturální překážky: Nedostatečná nebo nepružná legislativa; restriktivní zákony v oblasti útěku; zbytečné byrokratické překážky; nedostatečná spolupráce mezi zúčastněnými institucemi; nedostatečná odborná příprava pěstounů; přepracovanost odborníků; problémy s povolovacími řízeními; nedostatek pravidelných školení, vzdělávání a profesního rozvoje.

2) Životní aspekty související s pěstounskými rodinami a pěstouny: Zaměření na realitu života pěstounů a pěstounských dětí; respektování situace zúčastněných osob; vážné zohledňování potřeb a zájmů zúčastněných osob; neztrácení ze zřetele mezikulturních charakteristik; větší vhlad do reality života pěstounů a pěstounských dětí; práce se vztahy.

3) Možnosti intervence (osvědčené postupy) a další nápady: Vytvoření aplikačního nástroje, který obsahuje všechny důležité informace; Průběžná rodinná mediace; Participativní design všech procesů; Senzibilizace obyvatelstva; Vytváření společenského povědomí o situaci dětí a rodin; Terapeutická péče o traumatizované děti; Neformální rozhovory; Metody práce s traumatem; Koncept nových úřadů (systémový přístup); Přístup case managementu, který se zaměřuje na životní situaci účastníků.

Pouze pokud se tyto aspekty promyslí společně, lze vyvinout vhodné intervenční metody a dosáhnout pozitivních synergických efektů.

To vyžaduje vzdělávací moduly, které do koncepčních a metodických úvah zahrnou nejdůležitější aspekty intervence:

Prvním krokem je holistický přístup, který označuje nejdůležitější strukturální překážky, zviditelňuje životní perspektivy zúčastněných a začleňuje osvědčené postupy do dalších koncepčních úvah (integrativní přístup). Teprve poté lze v závislosti na situaci vytvořit vhodné individuální profily. Dalším bodem, který by měl provázet celé procesy, je *rozmanitost a orientace na zdroje* jak v institucionální, teoretické, tak i konkrétní práci. To znamená, že pěstouni a pěstouni by neměli být vnímáni jako oběti svých životních podmínek, ale jako odborníci na svou vlastní praxi. *Jejich myšlenky, perspektivy a zkušenosti je třeba respektovat, uznávat a začleňovat do intervence.*

6. Dodatek

6.1 Poznámky k legislativě partnerských zemí

V následujícím textu uvádíme přehled právního rámce pěstounské péče v partnerských zemích. Vzhledem k tomu, že právní struktury se liší a příslušné zdroje jsou většinou psány v místním jazyce a jsou velmi specifické, je pravděpodobné, že ne každá informace bude pro čtenáře stejně užitečná. Přesto jsme je zařadili do přílohy.

AT: Právní základ a hlavní předpisy v systému pěstounské péče o děti v Rakousku jsou následující:

Soukromé právo

Obecný občanský zákoník (ABGB)

<http://www.ibiblio.org/ais/abgb1.htm#t1h3>

Poslední změna v roce 2001: novela zákona o dítěti a rodině

(KindRÄG)

www.ris.at/company/standesbeamte/download/kindraeg_2001.pdf

Správní právo

Federální zákon o službách pro děti a mládež z roku 2013

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20008375>

Prováděcí zákony spolkových zemí

<http://www.ris.bka.gv.at/> (online dotaz: Právní informační systém RIS)

Pokud jsou splněny příslušné podmínky, mají pěstouni nárok na **finanční podporu a sociální zabezpečení**: Příspěvek na péči o rodinu, příspěvek na péči o dítě, volno na péči a peníze pro pěstouny (rodiče) na pokrytí výživného. Příspěvek na péči (rodičovský příspěvek) je v jednotlivých spolkových zemích upraven odlišně. Pěstouni mohou být společně s pěstounem účastní zdravotního pojištění.

CZ: V České republice existuje následující právní rámec.

452/1992 - Zákon o pěstounské péči

Zákon upravuje

- Kdo se může stát pěstounem

- Vztahy mezi pěstounem a dítětem (práva a povinnosti pěstouna a dítěte) v pěstounském soužití
- Státní příspěvky na pokrytí potřeb dítěte
- Odměna pro pěstouna
- Podrobnosti o rozhodnutí soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče

359/1999 - Zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Kromě mnoha detailů ochrany je důležitou součástí: Přechodná ustanovení zavedená zákonem č. **363/2021** Sb. II - kde je uvedeno, že nedávnou *ústavní péčí* (uvedenou v § 42 359/1999) lze využít pro *děti mladší 3 let pouze do 12/2023* (To odpovídá dlouhodobé snaze neumísťovat nejmladší děti do ústavní péče).

FR: Ve Francii se obecně uplatňuje **zákon o sociálně-právní ochraně dětí, který v současné době doznal značných zlepšení:** V důsledku četných problémů, které vyvstaly na základě vyšetřování nebo svědectví bývalých dětí v péči, přijala vláda dne **7. února 2022 nový zákon (zákon Taquet), jehož cílem je:**

- **Zlepšit situaci dětí v péči a před umístěním do zařízení.**

Do roku 2024 text zakazuje umísťování nezletilých a mladých lidí svěřených orgánu péče o děti (ASE) do hotelů. Do té doby nebude moci dítě zůstat v hotelu déle než dva měsíce a bude muset být ubytováno ve zpřísněných bezpečnostních podmínkách. Děti ze stejné sourozenecké skupiny (sourozenci) nebudou odděleny, pokud to nebude v nejlepším zájmu dítěte. Kromě toho budou mladí lidé ve věku 18 až 21 let lépe podporováni ministerstvem s přednostním přístupem k sociálnímu bydlení. Hlas dítěte bude navíc mnohem více zohledňován a bude lépe zastupován ad hoc správci nebo hájen právníky.

- **Lepší ochrana dětí před násilím**

Odborníci a dobrovolníci, kteří pracují s dětmi, budou před zahájením své práce, ale i během ní, podrobeni většímu počtu kontrol, aby se zabránilo kontaktu osob odsouzených za sexuální trestné činy s dětmi. Sociální a zdravotně-sociální instituce budou muset zavést zásady boje proti zneužívání a určit úřad, na který se děti mohou obrátit v případě problémů. Kromě toho se nezletilým obětem prostituce dostane lepší psychologické, vzdělávací a materiální podpory ze strany ASE.

- **Oceňování profese rodinných asistentů**

Zákon zaručí lepší odměnu pěstounským rodinám, které doprovázejí více než polovinu dětí v ASE. Tyto pěstounské rodiny budou také lépe kontrolovány z jednoho oddělení na druhé v případě, že jim bude odebráno schválení, zejména za násilné činy.

- **Lepší řízení politiky ochrany dětí**

Stát provede reformu ochrany dětí. Stávající národní agentury budou lépe koordinovány vytvořením jediné národní agentury, která bude soustředit veřejný zájem na ochranu dětí, adopci a přístup k osobním informacím/datům původu.

- **Přezkum kritérií pro rozdělování nezletilých osob bez doprovodu**

Mění se zákon o kritériích pro rozdělování nezletilých cizinců bez doprovodu v zemi. Místo demografických kritérií a zeměpisné vzdálenosti se budou používat socioekonomické charakteristiky

departementů (např. míra chudoby) a jejich opatření ve prospěch nezletilých cizinců bez doprovodu ve věku 18 let (počet příjemců smluv s mladými dospělými). Tato změna má zajistit lepší rozdělení úsilí mezi všechny resorty a podpořit podporu mladých dospělých. Bude také *zakázáno přehodnocovat status menšiny URM*. A konečně, každá služba musí zahrnout soubor pro vyhodnocení statusu menšin (AEM).

Zdroj: Loi Taquet 7 février 2022 protection des enfants ASE | Vie publique.fr (vie-publique.fr)

Právní rámec pro URM:

Mezinárodní právo, ochrana práv dítěte:

- Haagská úmluva z 5. října 1961
- Mezinárodní úmluva o právech dítěte z 20. listopadu 1989
- Deklarace práv člověka a občana z 26. srpna 1989
- Všeobecná deklarace lidských práv z 10. prosince 1948
- Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. listopadu 1950.

Zdroj: Immigration.interieur.gouv 23 Etude PCN francais mineurs etrangers isoles (1).pdf

GR: Poskytování pěstounské péče v Řecku donedávna upravoval zákon 2447/1996 a prezidentský dekret 86/2009. V roce 2018 byl přijat nový **zákon o podpoře pěstounských rodin a osvojení 4538/2018**. Následně bylo vydáno **ministrské rozhodnutí 4489/11/10/2018**, kterým se zavádějí nové programy odborné přípravy a vzdělávání pro budoucí pěstouny, jakož i programy dalšího vzdělávání. Nový zákon zavedl národní registry žadatelů o dítě a uznaných rodin, které spravuje Národní centrum sociální solidarity. Novinkou zákona je také to, že kromě typické nukleární rodiny zahrnuje i další kategorie, jako jsou osoby, které uzavřely partnerský svazek (s dětmi nebo bez dětí), ale také nesezdané, rozvedené nebo ovdovělé osoby (s dětmi nebo bez dětí), které mohou být s pěstounem pokrevně spřízněny (příbuzenská péče). Na základě **zákona č. 4604/2019** navíc pro každou nezletilou osobu zapsanou v národní evidenci nezletilých osob do devadesáti (90) dnů od jejího umístění vypracuje oddělení ochrany a péče o děti odpovědné za její evidenci *individuální plán sanace rodiny*, který bude obsahovat odůvodněný návrh na její sanaci s ohledem na individuální potřeby a nejlepší zájem dítěte.

IT: V Itálii se pěstounská péče řídí **články 2-5 zákona č. 184 z roku 1983**, který upravuje dočasné umístění dítěte do jiné rodiny za účelem pozdějšího opětovného začlenění dítěte do původní rodiny, jakmile tato rodina překoná své potíže. Jedná se o první zákon, který se zabývá péčí mimo rodinu, a stanoví, že dítě má právo na výchovu ve vlastní rodině, a pokud to není možné, v jiné rodině nebo v krajním případě v ústavní péči. Jinými slovy, přijetí tohoto zákona umožňuje omezit rodičovskou odpovědnost v situacích, kdy jsou děti ohroženy a je třeba je umístit do náhradní rodiny nebo do komunitního domova či ústavního zařízení. Zákon uznává, že všechny děti mají lidská práva, a uvádí, že rodina a širší komunita jsou odpovědné za zajištění uspokojivého uspokojování vývojových potřeb dětí.

Zákon č. 149 z 28. 3. 2001 je aktualizací, která zavádí zrušení ústavů a zdůrazňuje právo dítěte vyrůstat v rodinném prostředí. Stanoví, že pěstounská péče nesmí trvat déle než 2 roky. Zákon stanoví, že do 31. prosince 2006 nesmí být žádná nezletilá osoba umístěna do ústavu, přičemž přednost má pěstounská péče nebo jako druhá možnost umístění do komunity rodinného typu. Pěstounskou péčí i nadále nařizuje místní sociální služba, s výjimkou případů, kdy s tím rodiče nebo opatrovník předem souhlasí a po vyslechnutí dítěte, které dosáhlo věku 12 let, a případně i mladšího dítěte s ohledem na jeho rozlišovací schopnost.

Komentovaným zákonem je dítěti výslovně přiznáno právo "...vyrůstat a být vychovááno ve vlastní rodině", v jehož prospěch jsou ze strany státu, kraje a místních orgánů poskytovány podpůrné a/nebo pomocné zásahy k překonání případných obtíží souvisejících se situací nemajetnosti rodičů nebo rodiče, který vykonává výlučně rodičovskou zodpovědnost.

PT: V Portugalsku **nařízení č. 278-A/2020 ze dne 4. prosince** definuje podmínky a postupy pro podávání žádostí, výběr, přípravu, hodnocení a uznávání pěstounských rodin, jakož i podmínky rámcových institucí.

- **Zákonná vyhláška č. 139/2019 ze dne 16. září** stanovuje systém pro výkon pěstounské péče.
- **Zákon č. 47/2019 ze dne 8. července** - 1. novela režimu výkonu pěstounské péče, schválená zákonem č. 11/2008 ze dne 17. ledna, kterým se stanoví daňové a pracovní výhody pro pěstounské rodiny.
- **Zákon č. 23/2017 ze dne 23. května** - 3. novela zákona o ochraně ohrožených dětí a mládeže, schválená zákonem č. 147/99 ze dne 1. září, která prodlužuje *dobu ochrany až na 25 let*.
- **Zákon č. 142/2015 ze dne 8. září** - 2. novela zákona o ochraně ohrožených dětí a mládeže, schváleného zákonem č. 147/99 ze dne 1. září.

Pokud jde o **nezletilé cizince bez doprovodu**, portugalský zákon o azylu (zákon č. 27/2008, ve znění zákona č. 26/2014 z 5. května) ve spojení se zákonem o ochraně dětí a mladých lidí v nebezpečí (zákon č. 147/99 z 1. září) zajišťuje zvláštní rámec pro jejich přijetí v rámci mezinárodní ochrany.

RO: V Rumunsku bylo **rozhodnutí vlády č. 972/1995** o přijetí národního plánu ve prospěch dítěte prvním normativním aktem, který navrhoval alternativy rodinného typu oproti ústavní péči.

- **Rozhodnutí vlády č. 205/1997** se týká organizace práce místní veřejné správy v oblasti ochrany práv dětí.
- **Rozhodnutí vlády č. 217/1998** se týká procesu získání osvědčení, postupů osvědčování a statusu profesionálního pěstouna.
- **Rozhodnutí vlády č. 539/2001** se týká schválení vládní strategie ochrany dětí v obtížích (2001 - 2004) a operačního plánu pro realizaci této strategie.
- **Zákon č. 326/2003** se týká práv dětí a mladistvých chráněných veřejnými zařízeními pro ochranu dětí, chráněných matek v mateřských centrech a dětí umístěných v zařízeních a předaných profesionálním pěstounům.
- **Zákon č. 272/2004** upravuje právní rámec pro dodržování, podporu a zaručení práv dětí.
- **Zákon č. 292/2011** upravuje obecný rámec nebo organizaci, fungování a financování národního systému sociální pomoci v Rumunsku.

6.2 Odkazy a vybrané zdroje

Obecné a nadnárodní zdroje:

- Děti v migraci: Zpráva EMS o stavu plnění sdělení Evropské komise o ochraně dětí v migraci z roku 2017 v roce 2020. www.emn.ie

- Děti v náhradní péči: Srovnatelné statistiky pro sledování pokroku v deinstitucionalizaci v celé Evropské unii. www.eurochild.org/uploads/2021/12/Children-in-alternative-care_Comparable-statistics-to-monitor-progress-on-DI-across-the-EU.pdf.
- Eurostat: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children in migration - asylum applicants&oldid=562167](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_in_migration_-_asylum_applicants&oldid=562167).
- Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě: Ochrana dětí při migraci, 2017. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM%3A2017%3A211%3AFIN>.
- Akční plán Rady Evropy na ochranu dětí uprchlíků a migrantů v Evropě (2017-2019). www.coe.int/en/web/special-representative-secretary-general-migran-refugees/action-plan.

AT:

Informace na národní úrovni:

- www.oesterreich.gv.at/themen/familie_und_partnerschaft/adoption/aufnahme_eines_pflegekindes (2006)
- www.justiz.gv.at/familienrecht
- asyl.at/de/themen/kinderfluechtlinge/fluchtwaiseninfamilieaufnehmen/

Konkrétní informace o rakouských spolkových zemích naleznete na následujících odkazech:

- [Informace o pěstunech \(→Burgenland\)](#)
- [Informace o pěstunech a pěstunech \(→Kärnten\)](#)
- [Informace o pěstounské péči \(→Niederösterreich\)](#)
- [Brožura pro pěstouny \(→ Horní Rakousko\)](#)
- [Brožura pro pěstouny \(→ Salzburg\)](#)
- [Informace o adopci a pěstounské péči \(→ Steiermark\)](#)
- [Brožura pro pěstouny \(→ Land Tirol\)](#)
- [Informace o pěstounovi a pěstunech \(→ Vorarlbersko\)](#)
- [Oddělení pro adoptivní a pěstounské rodiče \(→ Stadt Wien\)](#)

CZ:

- www.ospod.cz/
- www.pestouni.cz/
- www.adopce.com/pestounska-pece/zakladni-pojmy/
- www.theses.cz/id/hud4c0/STAG88798.pdf
- www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-452/zneni-0
- www.nadacejt.cz/tiskove-zpravy.html#
- www.hledamerodice.cz/prirucka-ja-pestoun/
- www.diakoniezapad.cz/
- www.mpsv.cz/statistiky-1
- www.penize.cz/slovník/neaopatrene-deti
- www.mesec.cz/socialni-davky/statni-socialni-podpora/davky-pestounske-pece/

Zdroje pro zlepšení náboru:

- www.nahradnirodina.cz/sites/default/files/metodika_pripravy_k_pestounstvi_amalthea.pdf
- www.pravonadetstvi.cz/files/files/Zaverecná-zprava_kampan.pdf

- www.focus-age.cz/m-journal/aktuality/cesko-hleda-rodice--startuje-kampan-pro-nabor-pestounu_s288x9428.html

FR:

- [Mineurs non accompagnés : éclairage statistique \(forumrefugies.org\)](http://forumrefugies.org)
- [Comment devenir famille d'accueil | Dossier Familial](#)
- (Další **konkrétní odkazy a zdroje o nástrojích pro lepší nábor** viz kapitola 2.9, o právních rámcích viz kapitola 5.1).

GR:

- Anynet. (2019). *Příručka pro školení kandidátů na pěstouny*. www.anynet.gr/
- Georgarou, E. (2016). *Pěstounská péče jako institut sociální ochrany nezletilých*. Právní knihovna.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2021). *Článek 23 Dozor nad pěstounskou péčí - změna článku 13 zákona. 4538/2018*. opengov.gr/minlab/?p=5373
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. (n.d.). *Pěstounská péče*. paidi.gov.gr/thematikes/anadoxi/
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. (n.d.). *Často kladené otázky*. www.anynet.gr/pubnr/FAQ.
- Nidos v Evropě. (2019). *ALFACA*. nidosineurope.eu/wp-content/plugins/download-attachments/includes/download.php?id=931
- Paidi.gov.gr. (2021). *Data a statistiky z informačního systému* www.anynet.gr. paidi.gov.gr/wp-content/uploads/2022/01/entipo-ANADOXHS-JANUARY-2022_BB.pdf.
- Řecký ombudsman. (2012). *Organizace a fungování instituce náhradní péče*. www.synigoros.gr/resources/ek8esh-gia-anadoxh-2102012.pdf.

IT:

- www.tavolonazionaleaffido.it/
- www.garanteinfanzia.org/
- www.minori.it/
- www.lavoro.gov.it/temi-e-priorita/infanzia-e-adolescenza/Pagine/default.aspx

Stávající výzkum a studie o nástrojích pro lepší nábor zaměstnanců

- www.alberodellavita.org/wp-content/uploads/2017/03/Vademecum-progetto-Affido.pdf
- www.lavoro.gov.it/temi-e-priorita/infanzia-e-adolescenza/focus-on/minorenni-fuori-famiglia/Documents/sussidiario-affido-familiare.pdf
- www.alberodellavita.org/en/foster-care/

PT:

- www.seg-social.pt/criancas-e-jovens-em-situacao-de-perigo
- www.unicef.org/eca/definitions
- www.seg-social.pt/familia-de-acolhimento-de-criancas-e-jovens
- Manual de processos chave acolhimento familiar:
www.seg-social.pt/documents/10152/13337/gqrs-acolhimento-familiar-processos-chave/8ae193b6-291a-4772-aafe-a559154f729f/8ae193b6-291a-4772-aafe-a559154f729f

Studie o pěstounské péči a specifické situaci pěstounů:

Ribeiro, G. (2021): Percepções e conhecimentos sobre o acolhimento familiar no contexto português: um estudo com uma amostra da comunidade. Mestrado em Psicologia Comunitária, Proteção de Crianças e Jovens em Risco. ISCTE- Instituto Universitário de Lisboa.

RO:

- Fundatia Agapedia Romania (2007) - Manualul asistentului maternal profesionist (k dispozici zde: [manualul asistentului maternal final.indd \(agapedia.ro\)](#))
- [Ordin 26 2019.pdf \(mmuncii.ro\)](#)
- [Plasamentul | Lege 272/2004 actualizată 2022 - Lege5.ro](#)
- [Legea asistenței sociale nr. 292/2011 actualizată 2022 - Lege5.ro](#)
- [Rumunsko: děti v centrech náhradní péče 2019 | Statista](#)
- [legislatie.just.ro/](#)
- [www.unicef.org/romania/deinstitutionalization](#)

